

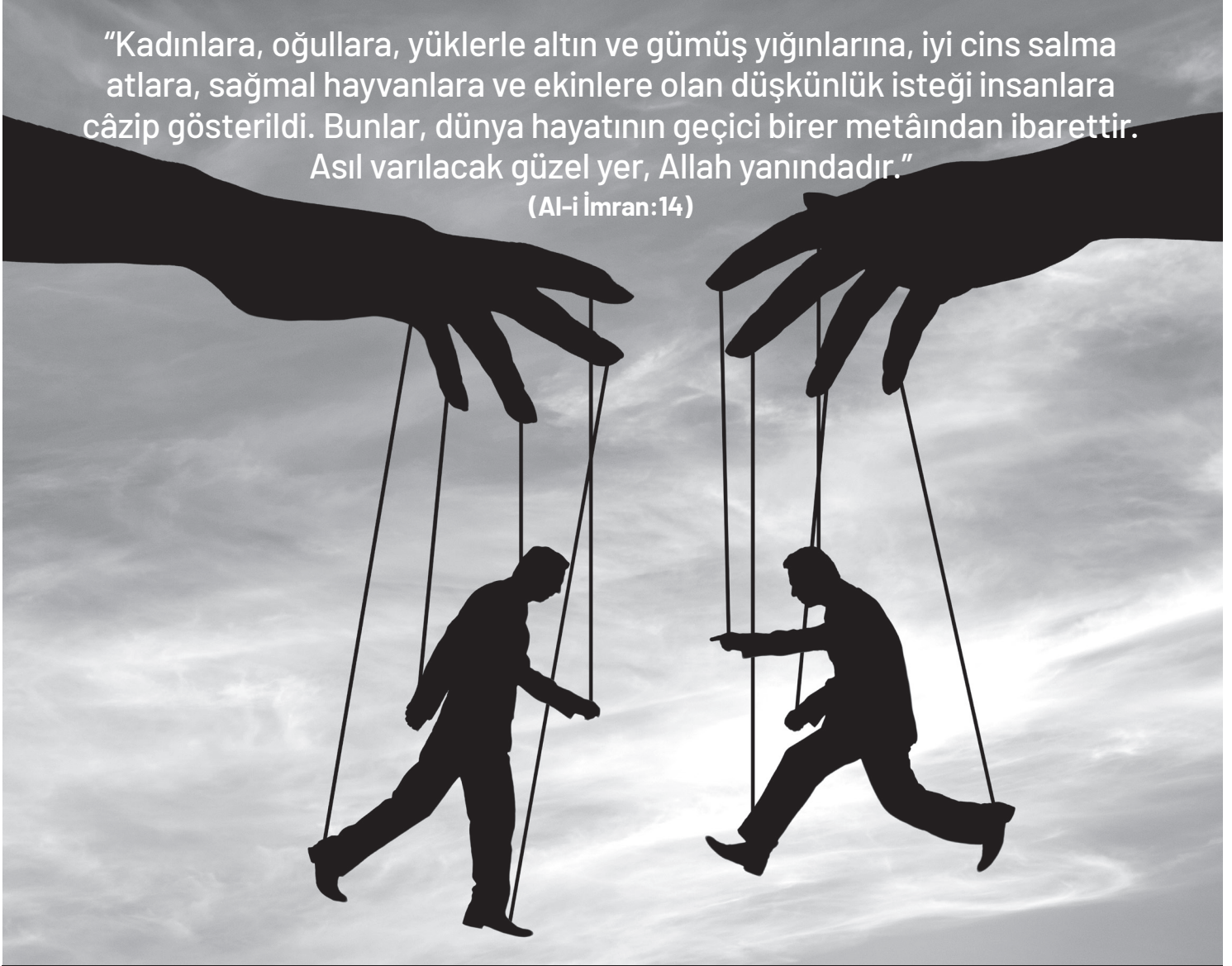
ünsiyet 22

İLMİ, KÜLTÜREL, FİKRİ AYLİK DERGİ

ISSN: 3023-7688

OCAK 2026

"Kadınlara, oğullara, yüklerle altın ve gümüş yığınlarına, iyi cins salma atlara, sağlam hayvanlara ve ekinlere olan düşkünlük isteği insanlara câzip gösterildi. Bunlar, dünya hayatının geçici birer metândan ibarettir. Asıl varılacak güzel yer, Allah yanındadır."
(Al-i İmran:14)

"İyi bilin ki, şu dünya hayatı boş bir oyalanma ve oyundan başka bir şey değildir. Âhiret yurduna gelince, işte gerçek hayat odur. Keşke bunu bilmiş olsalardı!" (Ankebut:34)

DOSYA

BAĞIMLILIK

■ ALİ DURSUN ■ CELALEDDİN SİPAHİOĞLU ■ EMİNE YAŞIN ■ ERDAL ERGENÇ ■ FURKAN YILMAZ ALTUNÖZ
■ HASAN EKİNCİ ■ HARUN AYDIN ■ İBRAHİM ŞAHİN ■ İRFAN SETENCİ
■ MEHMET AYMAN ■ MUSTAFA DOĞU ■ NEZİR ERGENÇ ■ VEDAT ÖNAL

içindekiler

EDİTÖR.....	3
Planlama Ayları Üç Aylar FURKAN YILMAZ ALTUNÖZ.....	4
Yaratılmışların en ahsteninden aşağıların en aşağısına... MUSTAFA DOĞU.....	5
Fıtrattan Kopuş: Sosyal Bir Sürgün Olarak Bağımlılık ERDAL ERGENÇ.....	7
Güzel MEHMET AYMAN.....	8
Kördüğüm olup kalmak İBRAHİM ŞAHİN.....	9
İnsanoğlunun Kadim Bağımlılığı: Dünyevileşme/Dünya Sevgisi HASAN EKİNCİ.....	11
Çağdaşlık Takıntısı MEHMET AYMAN.....	13
Bağımlılıklarımız: Hakikî/Fıtrî – Sûnî – Meşru ve Gayrisi İRFAN SETENCİ.....	14
İnabe Allaha tam bağlılık CELALEDDİN SİPAHİOĞLU.....	16
Bağımlılık mı, Bağlılık mı? HARUN AYDIN.....	18
Yeryüzünü Çepeçevre Saran "Şeytani Kirlilik" VEDAT ÖNAL.....	19
Hakikat Ben'de NEZİR ERGENÇ.....	21
Nil'in Gözyaşları Ve Afrika'nın Kırılan Kalbi ALİ DURSUN.....	22
Bir Okuma Güncesi: Olasılıksız EMİNE YASİN.....	23
Miralda İBRAHİM ŞAHİN.....	24

Bağımlılık

Bir taraftan bakınca olumsuz, diğer taraftan bakınca insanda mutlaka olması gereken kulluk gerçeklerinin kuldaki olumlu yansımalarını ifade-
lendirebileceğimiz bir kavram.

Daha çok günümüz adına bakıldığında olumsuz tarafı ağır basan ve asla insanın kendi üzerine getirmek istemediği bağımlılık kavramını kötüleştiren anlayış, her şeyde olduğu gibi insanın dünyasını Allah'a isyan konumuna değiştiren kavram cellatlarının hazırladığı ve kötüleştirdiği zeminle alakalı düşünülmeli.

İnsanın olması gereken dünyevi konum Allaha bağlılık, bağımlılık konumudur. Bu bağımlılık öncelikle canlılık noktasından bağımlı olmaktır. İnsan istemese dahi Allaha göbeğinden bağımlıdır. Canlılık için insana gerekli olan bütün fonksiyonlar, insan istemese bile direkt Allah'ın yaratma hakikatine bağlıdır. İnsan dünyada yaşadığı sürece de bu bağımlılıktan asla kurtulamayacağı için Allaha mecburen bağımlı olduğu fiziksel hayatın yanında, sosyal yaşam alanında da tercihen uyması gereken davranışları itibarıyla Allah'ın yasalarına bağlanmalıdır. Çünkü fiziksel varlığın insana bahşedilmesi bu ikinci noktadaki bağlanmanın doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi içindir. Yoksa Haşa Allah mülkünü kendine karşı bağımsızlığı ilan etmek gibi bir yanlışla düşenlerle doldurma hatası yapmış anlamı çıkar.

İşin olumsuz tarafından baktığımızda denge halini sarsan bir yaklaşım olması dolayısıyla dünyevi anlamda fiziksel hayatı alt üst eden kötü şeylere bağımlılık asla benimsenmeyecek bir kavram. Olayın sonuçlarından bakarak sadece olumsuzluğu ile ortaya çıkan menfi tabloyu düzeltme anlayışını benimsemiş insanoğlunun kötü bağımlılıkların kaynaklandığı temel noktaya asla inemeyişinden dolayı çaresiz kaldığı görülmektedir. Hiçbir kötülük doğrudan kendiliğinden var olamadığı için bağımlılık kabul ettiğimiz kötülüklerin kendinden beslendiği temel düşünce sistemlerini sorgulamadan bağımlılık gibi kötülüklerin önüne geçmek asla mümkün olmayacaktır.

Bağımlı olunduğunu düşündüğümüz bütün kötü davranışlar, temelde hakikate karşı duran bir düşünce sisteminin olumladığı yanlışlıklardır. Kötü görülen bağımlılıkların ortadan

kaldırılmasında insanın yaratılış haki-kati açısından düşünceler geliştirilme-li ve yaşanan hayatta ortama bakarak kötü görülen maşanın ucundaki bağımlılıklarla değil maşanın sapındaki, maşayı tutan ve kötü bağımlılıklardan beslenen temel düşünce sahipleriyle uğraşılmalı ve kötülük kökünden halledilmelidir.

Asrın icadı denilebilecek, insanın hayatını kolaylaştırabilecek araçlar olarak icat edildiğini sandığımız eşya, bugün üzerine yüklenen misyonlar sebebiyle insanı dar bir pencereye hap-sederek dünyaya oradan bakmasını ve yaşamasını telkin etmektedir. İnsanı felakete sürükleyecek derecede kötü-leştirilen bu telkinler bilinçli olarak varlık hakikatinin karşılığında geliştiri-lmektedir. Hatta bu araçlara bağlanma kendisinden kurtulunamayacak boyuta irca edilmektedir.

Kanaatime göre en büyük bağımlılık internet aracılığıyla telefon üzerinden gerçekleştirilen bağımlılıktır. Eski zamanlarda, dünyanın daha az teknik imkanlar sunduğu zamanlarda, insanların bağımlılıkları daha yüzeysel ve ciddi bir rehabilitasyon çalışmasıyla düzeltilebilecek seviyede idi.

Mesela erkeklerin kahvehaneye gitme ve orada masum görümlü küçük kumarlardan başlayan, zaman katili alışkanlıkları vardı. Zihinsel çevrenin kirlenmişliği de hakeza yüzeysel olduğu için, insanları basit bir dokunuşla bu kötü bağımlılıklarından kurtarmak mümkündü. Ayrıca bu tür eylemlerin ev dışında özel mekanlarda gerçekleşiyor olması, rehabilitasyon açısından düzeltmede araç olarak kullanılabilen olumsuz şartlardı ve vaz geçirme aşamasında insanı olumlama adına değerlendirilebilecek argümanlardı.

Bugünün bağımlılıkları eldeki ve evdeki araçlarla gerçekleştirildiği için önceki bağımlılıklardaki dışarda olma açısından önde görülmekte ve evde olma hali olumsuz bir avantaj kabul edilebilmektedir. Kadınların meyhaneye giden kocaları için içkisini içsinde tek evimde otursun da hizmetini ben göreyim anlayışına benzer bir durum söz konusu olduğu için şerrin ehven olanının tercihi insanlara şirin gözükmemektedir.

Bağımlılık başlığı altında zikredilebilecek Yeşilay'ın mücadele başlığı olan kumardır, alkoldür, sigaradır; bu-

günün en temel bağımlılığı tarafından içinde zikredilebilecek alt başlıklar pozisyonuna düşmüştür.

Zaman olarak insanların uçlarda yaşamayı marifet gördüğü bir dönemden geçmekteyiz. Manevi kontrol noktalarının sıfırlandığı bir anlayış içinde artık basit uyuşturucular insanları kesmemekte, uyuşturucudan altın vuruş tabiriyle oluşturulan bulutlar üstü irade yoksunlukları tercih edilmektedir.

İnsanlar neden akıl nimetini iptal etmeyi ister sorusunun çok net bir yanıtı mevcut. Çünkü akıl insanı kontrol altında tutmayı önceleyen bir melekedir. Akli uyuşturur, beyin faaliyetlerini kısıtlayacak bir şekilde yavaşlatırsanız, aklınızın engel olacağı işleri daha rahat bir biçimde icra edersiniz. En basit anlamda zina etmeye birtakım akli engelleri olan insanlar akıllarını devre dışı bırakarak zina etmelerinin önündeki akli engelleri ortadan kaldırırlar.

Eskiden cami kürsülerinde Hoca efendilerin anlattığı bir içki hikayesi vardı. Şeytan bir kula zina etmesini, kumar oynamasını, adam öldürmesini telkin eder, adam sofı biri olduğu için bunların hepsini haram olmaları dolayısıyla reddeder. Şeytan bakar ki bu adama suç işletemiyor kandırarak içki içmesini sağlar. Adam diğerlerine göre hafif ve başkasına zarar vermeyecek boyutta bir suç olarak gördüğü içkiyi içince, şeytan daha önce yaptıramadığı bütün yasak eylemleri sırasıyla adama yaptırır.

Hikâye bizim için şu açıdan önemli; telefon ve internet, baktığınızda olumlu anlamda kullanabileceğiniz araçlardır. Fakat salgın hastalık gibi sebepler dolayısıyla insanlar, başka insanlarla sosyalleşmeyi telefon üzerinden gerçekleştirmeye başladı. Daha sonra bu alışkanlık kalıcı hale dönüşerek, insanın bir parçası haline geldi.

Yüz yüze olmanın insanda meydana getireceği otokontrol sisteminden uzak olunması, bir kısım insanların hoşuna gitti ve daha bir haya perdesi yırtılmış vaziyette ilişkilerin yaşanması başladı. Sonrasında insanlar telefona çılgınca bağlandı ve sosyal manada temaslı hayat içinde yapamayacağı işleri telefonun uzaktan temas özelliği ile daha rahat bir şekilde icra edebilir oldu.

Bu kontrolsüz ortam insanı en derinden oto kontrol sistemi sayacağımız

din ve Allah korkusundan uzaklaşmış bir zamanda yakalamış olunca, bütün ahlaki kontrol sistemleri çöktü. Hal böyle olunca bireysel ahlakın ve toplumsal çöküşün hızlandığı bir sürece girildi. Şimdilerde insanlık kendi eliyle geliştirerek ölümüne bağlandığı araçsallık anlayışının ciddi manada kurbanı oldu. Bunu niçin söylüyorum, eldeki araç, oyun ve eğlence kabilinden alışkanlıkları sonu ölümle biten sonuçlara götürmeye başladı. İşin şeytani tarafını planlayanlar, temel amaçtan sapmış insanları, eldeki sahte araçlarla insanın sonunu getirecek hale soktular. Ve bunu sahte bir oyunun sonucunda düşüncesizlikle yapabilecekleri iş edindirdiler.

Demek ki basit bir sapma, çıkılan yolda çıkış noktasındaki masumiyetler, insanı felakete sürükleyen mağduriyetlere kapı aralayabiliyormuş. İnsanın oto kontrol sistemini kaybetmesi felaketlerin başlangıcı olabiliyormuş.

İşin en acı tarafı önceki zamanların bağımlılıklarında insanların pişmanlıklarının etkin olmasıyla, vaz geçmek mümkündü. Bugünün bağımlılıklarında şeytanla iş birliği yapmış insanlar söz konusu olunca, insan türüne egemen olma duygusunun ağır basması sonucu insan soyunu yok edebilecek planlar devreye girebiliyor.

Eskiden bir söz vardı düşman içerden olunca kapı kilit tutmaz diye. Maalesef bugün şeytanlaşma konusunda şeytanı yaya bırakacak derecede insan soyu içinden yetişmiş olanlar, bağımlılıkları din edindirecek derece ve dahi sorgulanmaz nitelikte insanlığa sunarak kabul ettirince insan soyunu kıyametinden başka bir şey temizlemez hale geldi.

Eski toplumların azgınlıklarının Allah tarafından yeryüzünden silme niteliğindeki toplu helakelere benzer bir son insanlığı beklemektedir. İnsanlık ya bu kötü gidişi resetleme derecesinde bir vaz geçişle durduracaktır, ya da insanlığı bu felaketle yüzgöz edenlerin filmlerde gösterdiği gibi teknolojinin çöktüğü ve insanlığa Allah'ın reset atacağı bir dönemi insan kaçınılmaz bir şekilde yaşayacaktır.

Editör

FURKAN YILMAZ ALTUNÖZ

Planlama Ayları Üç Aylar

Kültürün dine uyarlanması önemli bir kazanımdır. Dinin kültüre uyarlanması ise bir kayıptır. İslami dilde farz ve vaciplerin dışında veya haram ve mekruhların dışında serbest alanlar vardır. Bu alanlar toplumların geliştirdikleri düşünce ve davranış biçimleri ile doldurulur. İnsanın eğlenme, dinlenme, yönelme ve şarj olma gibi ihtiyaçları vardır. İşte bu alanlar kültürel kodları taşır. Bu alanların ahlak, merhamet, düşünce, yardımlaşma ve adalete kapı açacak şekilde doldurulması önemlidir. Eşya boşluk kabul etmez.

Üç aylar olarak adlandırılan Recep, Şaban ve Ramazan aylarından Recep ve Şaban ayları kapsamında başta kandil geceleri olmak üzere; bazı kesimler tarafından dinde yeri yoktur diyerek dışlanıyor. Kutuplaşmaya yol açılıyor. Hâlbuki olaylara bakış ve anlama tarihsel boyutu ile birlikte ve şimdiki zaman göz önüne alınarak yapılmalıdır. Modernizm ve kapitalizm dikkate alınmadan yapılan değerlendirmeler isabetli olmayacaktır. Bireyin ve toplumun ihtiyaçları ve modern zamanların ihtiyaç olarak dayattığı şeylerin psikolojik ve sosyolojik açıdan ele alınmadan; üç aylar sosyolojisi ve felsefesini anlamak mümkün olmayacaktır.

21 yy.da istek ve arzular ya da ihtiyaçlar kamuya açık alanda karşılanmak isteniyor. Kişiler evlerin de

yemek yerine lokantalara, çay ve kahve içmek için kafelere gitmekte, ev tipi sinema görselleri olmasına rağmen maçları stadyumlarda izlemekte. Akşamları evlerinde oturmak yerine ev dışında olmayı tercih etmekte. Kalabalıklar arasında ve kitlelerle birlikte hareket etmek daha cazip gelmektedir. Modern insanın bu halinden hareketle bile olsa üç aylar anlayışına bir farziyet yüklemekten toplumsallaştırılması elzemdir. Bu sayede yeni yüzlere ulaşmak, yeni dostlar edinmek, yeni kalpler kazanmak ve toplu yakarışlar adına; başta kandiller olmak üzere bireysel, ailece veya toplumsal olarak üç aylar planlı bir şekilde idrak edilmeli değerlendirilmelidir.

Üç ayları ibadet yüklü geçirmek ve bu aylarda İslami yaşayışı daha da öne çıkarmak asla bidat değildir. Hakkında zayıf hadis de olsa, kelimayı kibar da olsa ya da selefin/İslam büyüklerinin davranışları da olsa hatta bunlar olmasa bile zihinsel ve sosyolojik gerçeklik adına Üç aylar Müslümanların gündeminde olması ve daha yaşanır daha İslami bir gelecek adına çalışmalar ve mücadeleye vesile edilmelidir.

Üç aylar modern zamanların Ebu Kubeys dağı veya Safa tepesi rolünü üstlenmelidir.

Yaratılmışların en ahseninden aşağının en aşağısına...

Toplumların inşası ve ihyası ne kadar zor, meşakkatli ve bir o kadar da zaman alıcı ise ifsadı, bozulması, dejenerasyonu da o kadar kolay ve çok hızlıdır.

“Ey iman edenler! Hamr (içki, sarhoşluk veren), kumar, dikili taşlar (putlar), fal (şans) okları şeytanın işinden bir pisliktir. Ondan uzak durun ki kurtulasınız. Şeytan, içki ve kumar yoluyla aranıza yalnızca düşmanlık ve kin sokmak, (dahası), sizi Allah’ı hatırlamaktan ve salâttan (namaz-ibadet) alıkoymak ister. (Artık bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?” (Maide, 90-91)

Kuran-ı Kerim’de geçen ve yasaklı kılınan, meallerde büyük oranda içki diye tercüme edilen “hamr” kelimesi mayalanmak, kabarmak, örtmek, karıştırmak anlamlarına gelmektedir. Kısacası “aklı örten, kafayı dumanlayan her şey” diye tanımlandığında sarhoşluk veren tüm unsurların bu kavramın kapsamı içerisine girdiği söylenebilmektedir. Dolayısıyla sadece içkiyi değil, tüm çeşitleriyle akli örttüğü ve doğru düşünmesini engellediği için uyuşturucuyu da kapsamaktadır.

Bağımlılık; kişilerin müptelası/tiryakisi olduğu alkol, uyuşturucu gibi bir madde, kumar gibi bir nesne veya sürekli yaptığı bir davranış (eylem) üzerinde kontrolünü kaybetmesi, kendinden geçmesidir. Bilinçsiz, şuursuz, kontrol dışı kullanılan her madde ya da gerçekleştirilen her eylem büyük oranda kişide bağımlılık oluşturma riski taşır. Binaenaleyh kişiler yaşamları boyunca olumlu-olumsuz birçok şeye karşı bağımlı olabilir. Örnekeyecek olursak içki, uyuşturucu, tiner, sigara, kafein, kumar, bilgisayar veya cep telefonu gibi teknolojinin ürettiği enstrümanlar, alış-veriş, hırsızlık... gibi herhangi bir eşyaya karşı aşırı tutku veya davranışlar. Bağımlılık olumlu tutkular için olabileceği gibi olumsuzlar içinde olmaktadır. Literatürümüzde bu kavram çok büyük oranda olumsuz tüm tavır ve davranışlar için

kullanılmaktadır. Bağımlılıklarının mahkumu olanların bunların madunu olmaktan kendilerini kurtaramayacaklarını asla unutmamalıdır. Allah’ın izzet/şeref sahibi kılıp en güzel bir şekilde tasvir ederek yarattığı insanoğlu, yanlış istikametlere sapmak suretiyle dizginleyemediği heva/heveslerinin, arzu/tutkularının esiri olmaktan ve kötü davranışların bağımlısı haline gelmekten, neticede de “aşağının aşağısı” bir pozisyona sürüklenmekten kendini kurtaramayacaktır.

Toplumların inşası ve ihyası ne kadar zor, meşakkatli ve bir o kadar da zaman alıcı ise ifsadı, bozulması, dejenerasyonu da o kadar kolay ve çok hızlıdır. Allah (CC), Kur’an-ı Kerimde hayatlarından pasajlar sunduğu peygamber kıssalarının neredeyse tamamında o elçilerin adeta ilmek ilmek dokurcasına toplumlarına vahyolunan ayetler eşliğinde “Hak ve Hakikati” anlatmak için gece-gündüz, gizli-açık demeksizin bir ömür nasıl bir çaba/gayret içerisinde olduklarını bizlere açık, sarıh bir şekilde anlatır. Bu anlatımların kahir ekseriyetinde ise toplumların kendi kurdukları şirk ve

zulme dayalı düzelerinin bozulması endişesiyle nasıl büyük bir direnç içerisinde olduklarından da bahsedilir. Yine bu okumalarda gördüğümüz, toplumları ifsada sürükleyen, mevcut düzenlerinin, oluşturdukları statükonun bozulmamasını isteyenlerin ise hiç şüphesiz ki o toplumların küfrani nimet içerisinde olup refaha gömülmüş, şımarık zengin, varlık ve güç sahibi önde gelen “Mele’ ve Mütref”leri olduğudur. Yani bugünkü tanımlamalarıyla yönetici, tüccar, bürokrat, siyasetçi, sporcu, sanat ve medya mensubu gibi figürler. İfsada, azgınlığa sürüklenen toplumlara öncülük/önderlik edenler Allah’ın yolundan çıkmış, hadlerini ve hudutlarını ihlal etmiş, hukukunu yok saymış ve başta heva/heves olmak üzere nefsinin ve şeytanı Rab itihaz edinmiş kişilerden oluşmaktadır büyük oranda. Bunlar, büyük bir refah içerisinde yüzmekte olup, haz-zevk-şehvet-şöhret duygusunun esiri olmuş ve ne yapacaklarını şaşırılmış kişilerdir aynı zamanda.

Modern deyimiyle devlet; siyasal örgütlü ulus/ların oluşturduğu ve belli sınırlar içinde yaşayan bir toplumu ka-

nun/kurallar çerçevesinde yönetmek amacıyla teşekkül ettirilmiş tüzel organizasyonun adıdır. Bir devletin payidar olmasını sağlayacak en güçlü maya ise hiç şüphesizdir ki adalet anlayışıdır. Adalet vasatı yakalamanın en temel prensibidir. Vasat ise haklıya hakkını teslim etmenin adıdır. Adaletin olmadığı yerde hak-hukuk başta olmak üzere güvenlik, ahlak, erdem, fazilet ve refaktan bahsetmek imkansızdır. Bir devlette adaletin vazgeçilmez kılınmasını sağlayacak yegane saik ise yöneticilerinin tutumlarıdır. Adil bir devlet, tebaasının başta akıl sağlığı olmak üzere din, mal, can ve nesil güvenliğini tehdit edecek hiçbir yaklaşım ve oluşuma kapı aralayacak fırsatları asla doğurmaması gerekmektedir. Zira aralanan kapı ya sonuna kadar açılacak ya da kırılacaktır.

Nihai noktadaki haramı/kötülüğü işlemenin önüne geçmenin en temelinde ona götürecek yol ve unsurların engellenmesi, yasaklanması ve teşvik edici tüm eylemlerden uzak durulması ile sağlanabilir. Allah (CC) zinaya yaklaşmayın derken zinaya götürecek her türlü duygu, düşünce ve eylemden uzak durulmasını telkin etmektedir. Göz, kulak, dil, el/ayak harama bakmaktan, işitmekten, dillendirmekten ve teşvik edici adımları atmaktan uzak tutulmadığı zaman, bir insanın en onursuz/şahsiyetsiz pozisyona düşeceği zinadan kaçınması büyük oranda mümkün olamayacaktır. Benzer şey alkol, uyuşturucu ve türevleri içinde geçerlidir. “Bir seferle bir şey olmaz” gibi son derece cezbedici ve aynı zamanda aldatıcı cümlelerle başlatılan eylem ne yazık ki sonu alınamayacak bağışıklıkları kaçınılmaz kılacak ve bunu temin, kullanma ve sonrasında aşağıların aşağısı bir pozisyona sürüklenmeden kendini kurtaramayacaktır. Zira en kıymetli hazinesi olan “aklı” örtmüş ve bu nimete sahip olamayanlardan bile daha aşağılık pozisyonlara savrulmaktan kendini kurtaramamış demektir. İslam, müminlere küçük günahlardan sakınmayı telkin, tavsiye ederken bunların büyüklerine kapılar aralayacağını ve onlardan sakınmanın çok zor olacağını bildirmektedir. Dolayısıyla küçük günahları önemsiz/değersiz telakki edenlerin, büyük günahları işleme cesaretini kendilerinde bulabileceğini ve nihayetinde küfürlerine kadar götürebileceğini unutmamak gerekir.

Başta devlet olmak üzere, tüm kurum/kuruluşlar insanların kötü alışkanlıklar edinmesini ve bunların müptelası olabilmesini teşvik edebi-

lecek başlangıçta sempatik, masum kaçamaklar gibi telkin/teşvik edilen, gerçekte son derece aldatıcı ve ayartıcı unsurlara karşı yoğun bir mücadele ortaya koymak zorundadır. Sağlıklı bir toplumu oluşturabilmek için “tüm kötülüklerin anası” alkol/içki başta olmak üzere, uyuşturucu, kumar, zina gibi bireyleri ve toplumları ifsada sürükleyecek her türlü haram kılınmışların hukuken de yasaklanıp çok ağır cezai müeyyidelerle caydırıcılığı sağlanmalıdır. Fakat ne hazindir ki devlet eliyle ruhsatlandırılan işletmelerde içki satışının her türlü adeta sokak başlarına kadar açılan yerlerle gerçekleştirilmekte, kumar yasal güvencelerle yine devlet eliyle oynatılmakta, uyuşturucu kullanımı bile neredeyse belli dozajı aşmamak şartıyla müsaade edilebilmekte. Bireyleri büyük kumara alıştırarak piyango, şans oyunları, toto/loto yine devlet güvencesiyle halklara sunulmaktadır. Burada yasak olan ruhsatsız iş yeri açmak, belli yaşın altındakilere satış yapmamak... vs. gibi hiçte caydırıcılığı olmayan kurallardan söz edilmektedir. Vergilendirdiğiniz zaman içki, kumar, zina devlet nezdinde mubah olurken, vergilendirmediğiniz ve kaçak yollarla yaptığınızda suç oluyor. Unutulmamalıdır ki; kaçak, sahte içki kişiyi hızlı bir şekilde ölümüne götürürken, yasal yollarla üretilip satılanlarda yavaş yavaş süründürerek ölümüne götürmektedir.

“İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı’nın ünlü isimlere yönelik başlattığı uyuşturucu operasyonu kapsamında haklarında yakalama kararı çıkarılan kişilerin Boğaz hatındaki bir yalıda uyuşturucu partisi verdiği ortaya çıktı.” (Basından) “Antalya merkezli 17 ilde eş zamanlı “Narkokapan Antalya-2” operasyonunda gözaltına alınan 506 şüpheliden 455’i tutuklandı.” (Basından) “İzmir’in Karabağlar ilçesinde torbacılara yönelik düzenlenen uyuşturucu operasyonunda 2 milyon 309 bin 774 uyuşturucu hap ele geçirildi.” (Basından) “Van’daki Gürbulak Gümrük Kapısı’nda 2 milyar 612 milyon lira değerinde 721 kilogram sıvı metamfetamin ele geçirildi.” (Basından) “Düzenli alkol tüketen kesim 5 yıl önce 13,8 milyon kişiyken, 2025’te 17,3 milyon kişiye yükseldi. 18 yaş üstü nüfusta düzenli tüketim oranı yüzde 28’den yüzde 33’e çıktı. “Son 3 ayda içki içtim” diyenler 700 bin kişi arttı.” (Basından) “İstanbul’da sahte içkiden ölenlerin sayısı 70’e yükseldi” “Görmezden gelinen sahte içki vakaları: Bir buçuk ayda 133 can kaybı. Türkiye metanol

yani metil alkol kaynaklı zehirlenmelerde dünya sekizincisi.” (Basından) “Türkiye’de 2019–2024 arasında toplam 375 bin 367 internet sitesi yasa dışı bahis ve kumar nedeniyle erişime kapatıldı. Dijitalleşme, kötü alışkanlıkları telefon ekranına sığdırırken hem dünyada hem Türkiye’de sanal kumar hızla yayılıyor.” (Basından) “Türkiye Kumar Raporuna göre kumar oynama yaşı artık 10’lu yaşlara kadar düştü” (Basından)

Yukarıda örnekleri sunulan haberler son zamanlarda medya organlarında sıkça karşılaşılan alkol, kumar, uyuşturucu ve cinsel sapkınlık ifade eden olaylardan sadece buzdağının görünen çok küçük bir kısmı. Büyük oranda siyaset, sanat, spor ve medya dünyasının tanınmış simalarının da karıştığı ve öncüllüğünü yaptığı kişilere sürekli baskınlar düzenleniyor ve gözaltılar yapılıyor. Suçları ise uyuşturucu kullanmak, bulundurmamak, zemin hazırlamak, özellikle kadınları tuzağa düşürüp fuhşa zorlamak, sanal kumar oynatmak, bahis oyununda kazanç elde etmek için şike tezgahlamak... vs. Kalplerinde iman ve Allah korkusu olmayan, servet, makam/mevkilerinin zirvesinde olan insanlar bile olsalar neticede gelecekleri nokta bundan başkası olmayacaktır. Yani “esfele safilin” çukuru.

Şu unutulmamalıdır ki; bir toplum yozlaşmaya başladığı zaman ahlaki çürümüşlük kaçınılmaz olarak had safhaya ulaşacaktır. Ahlakın yozlaşmasını tetikleyecek yegane saik ise ahlaki değerlerin tartışılır, önemsiz, banal, sıradan değerlermiş gibi sunulmasıdır. Dolayısıyla ahlaki duruşu olmayan toplumlar kötülükle mücadele edemeyen veya etse bile başarılı olamayan toplumlardır. Ahlaki çöküş, insanı insan olmaktan çıkaracak tüm unsurların yaşam bulmasını da beraberinde getirecektir. Egoist, narsist, hedonist tutum ve davranış sergileyen insanlar başta kendileri olmak üzere toplumun tüm fertleri için problem olacaktır. Huzuru, mutluluğu kaybeden bu tip insanlar içine kapanacak ve normal şartlarda asla yapmayacağı davranışları yapmakta bir mahsur görmeyeceklerdir. Ondandır son vakayı adiyendenmiş gibi sunulan cinnet ve cinayet haberlerinden geçilemeyecek ve insanlar patlamaya hazır birer bombaya dönüşeceklerdir vesselam.

Fıtrattan Kopuş: Sosyal Bir Sürgün Olarak Bağımlılık

Teslim olma süreci insandan insana değişmekle birlikte sonuç; çoğunlukla kendisi ile barışık bir köleliğin eşliğinden içeri girerek kabullenilmiş bir esaret oluyor.

Bağımlılık, çoğunlukla kişilerin ahlaki ya da iradi zayıflığı nedeniyle ortaya çıkan fiziksel bir hastalık gibi değerlendiriliyor. Bağımlı olduğun her ne ise, ona direnmeye dair bir zayıflık içinde olduğunu sanırsın. Bağımlısı olduğun şey, aslında gitmek istemediğin bir rotadan hedefine ulaştırmak istiyordur. Hatta hedeflerinin değişmesine sebep oluyor, buna zorluyor, fiziksel veya zihinsel baskı kurmaya çalışıyordu.

“Baskı” diyorum çünkü bağımlısı olduğun şeyin istediğini yapmazsan, düşünce dünyanı sürekli meşgul ediyor, sağlıklı düşünmene engel oluyor, davranışsal tutarsızlığa sebep oluyor ve sonuçta zamansız veya ölçüsüz değerlendirmeler ile kendini ona teslim etmek zorunda kalıyorsun.

Bu teslim olma süreci insandan insana değişmekle birlikte sonuç; çoğunlukla kendisi ile barışık bir köleliğin eşliğinden içeri girerek kabullenilmiş bir esaret oluyor. Peki, gerçekte olan nedir? İnsanı kimyasal ya da duygusal prangalar ile köleliğe razı eden nedir?

Bilimsel veriler bağımlılığı “bir maddenin kişiye zarar verdiğini bilmesine rağmen o maddeyi kullanması” olarak tanımlamaktadır. Ancak zararlı olan bu maddeye ya da duyguya neden ihtiyaç duyulduğu konusunun üzerinde durulmamaktadır. Oysaki asıl önemli olan, maraz değil marazın ortaya çıkma sebebi olmalı değil midir?

Bu bağlamda, kabul edilmiş köleliğe-bağımlılığa sadece insanın kendisi değil sosyal çevresinin de etkisinin olduğunu düşünüyorum. Yanlış mahalle baskısı sonucunda yalnızlaşan, ideolojileştirilmiş kültürel baskılar nedeni ile ötekileşen, dijital medya aracılığı ile enjekte edilen özgürlük(!) iddiası sonucu toplumdaki kopan, yine şiddet, fuhşiyat, çıplaklık ve değer yoksunluğu nedeniyle uçsuz bucaksız zihin düzle-

minde “kendi”sini kaybeden insanın son bir gayretle hayata tutunma çabasıdır aslında bağımlılık.

Yaşam gayesini aramamış ya da bulamamış insanın, kaybettiği karanlık dehlizlerin korku ve endişe verici ortamından kısa bir süreliğine de olsa kurtulma çabasıdır madde bağımlılığı. Ya da bu dehlizlerin zihninde yarattığı korku, dehşet ve kaygıları unutmak, görmezden gelmek için “aklı” yaşam çevriminden çıkarmayı tercih etmesidir bağımlılık. Bu iki bağımlılık oluşma nedeninin de kişinin zorluklarla mücadele etme iradesini göstermek istememesi-istememesi sonucunda oluştuğunu düşünüyorum.

Hayata (ana rahmine) tutunduğu ilk andan itibaren anne ve babasının ilgisi, sevgisi, şefkati ve merhameti ile gelişir insan. Ana rahmine tutunduğu bu bağ ne kadar güçlü olursa o kadar sağlıklı beslenir. Beslenme derken hepimizin aklına yalnızca bebeğin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması gelir, anneye bağlandığı bağdan sadece yiyecek ve içecek geçtiğini sanırız. Oysa bebeğin zihinsel, duygusal gelişimi de elbette bu bağla gerçekleşir. Sevgi, merhamet, kin, öfke, ümit, kaygılar; tüm duygusal gıdalar bu bağ ile bebeğe

aktarılır. Bebek, anne karnındaki gelişimini tamamladığında bu “bağ kesilir” ve yeni bağlar kurar annesi babası ve var olan her şey ile.

Hayata tutunmak için kullandığı bağ, kesilmiş olan bebek, belki de ilk yalnızlık, korku ve endişe duygusu ve bildiği tek savunma silahı olan ağlamakla mücadele etmeye başlar. Çoğunlukla ilk bağ anneye kurulur. Sonra baba, varsa kardeşler, dedeler, neneler, dayılar, amcalar, komşular, mahallenin çocukları, okuldaki arkadaşlar, iş hayatındaki arkadaşlar, evlilik, çocuklar, torunlar, yeğenler... Derken kurduğunuz bütün bağları koparan ikinci bir kopuş yaşarsınız; ölüm.

Bütün bu tecrübeleri yaşarken kurduğunuz bağlar sizi sözümüzün başında bahsettiğimiz madde veya ruhsal bağımlılıklarınızı etkiler. Hayatınızı yaşarken kurduğunuz bu bağlar sağlıklı, insani ve pozitif besleyici bağlar ise söz konusu bağımlılıklarınız neredeyse yok nispetindedir.

Ancak kurduğunuz bağlar olumsuz, itici ve negatif ise o zaman işler çoğunlukla değişiyor. Bu negatif besleyici bağlar sizi yalnızlaştıracak, sosyal dokunun içinde görünmeyen, zayıf il-

mekler olarak imleyecektir. Evet, bana göre işte bağımlılık dediğimiz mefhum tamda burada insan zihnine yavaş yavaş yerleşmeye başlamaktadır. Kişinin sosyal çevresinde oluşan bu negatif besleyici bağları, çoğunlukla kişinin kendisi seçemez. Ebeveyni kötü alışkanlıkların ve ahlaki yoksunluğun içinde olan çocuk, elbette bu olumsuz besleyişten zarar görecektir ve hayat ile kurduğu ilk bağlar her an kopmaya hazır zayıf bağlar olacaktır.

Tam bu sırada ebeveyniden başlayan bağ kurma ameliyesinin çok güçlü pozitif duyuşal etkileşimler ile devam etmesi gerekmektedir. Nitekim bu konuda yapılan araştırmalar aslında bağımlılığın temel nedeninin “yalnızlık ve bağlantı zayıflığı” olduğunu ifade eder. Yani bağımlılığın sebebinin öncelikle kimyasal bir durumdan çok, kişinin sosyal çevresi ile yaşadığı bağlantı sorunlarının olduğunu öne sürüyor.

İnsanoğlu fitratı icabınca, yukarıda da söz konusu ettiğimiz gibi, doğduğu andan itibaren bir bağlanma ihtiyacı hisseder. Hayatı süresince kurduğu bağlar sağlıklı olmaz ve varoluş sebebine uygun bir şekilde yaşayamazsa yaşamında boşluklar oluşur ve bu boşlukları doldurmak için alkol, uyuşturucu, kumar, obezite, madde bağımlılığı, psikolojik çöküntüler gibi çürük ve geçici-aldatıcı bağlara tutunmak zorunda kalır.

Sonuç itibarı ile madde ve ruhsal bağımlılıklardan uzak durmanın en kolay yolu; yediden yetmişe tüm bireylerin başka bireyler ile fitrata uygun, pozitif besleyici ve yapıcı-onarıcı bağlar kurması olduğunu değerlendirebiliriz.

Yaşadığımız çağda neredeyse her bireyin madde veya ruhsal bağımlılığının olduğu gerçeğini önümüze koyduğumuzda toplumun ahlaki dezenformasyonun ne kadar normal olduğunu, her ne kadar her türlü imkânı elinde bulundursa da doyumsuz ve mutsuz bir hayat yaşadığını anlamış oluruz. Kişinin kılıç kalkan kuşanıp, iradesi ile savaşmasından ziyade, sosyal dokunun ve bir amaca yönelmiş yaşamın yeniden inşa edilmesi ile mümkün olduğunu düşünüyorum. Her kişi hayatı boyunca kendisini mutlu hissettiği bir iş, pozitif beslemesi güçlü sosyal çevre ve en önemlisi ilahi bir ideale tutku ile adanmak gibi bağlar ile hayata bağlanır ve bağlantı kopukluğu olmaz ise bireyden başlayan bir dönüşüm ile çok da uzun sürmeyecek bir zaman sonra toplum bütününde değişim söz konusu olacaktır. Vesselam

MEHMET AYMAN

GÜZEL

Allah akıl vermiş, insana özel
Onunla düşünüp, tefekkür güzel
Hak ile batılı tefrik ederek
Doğruya yönelip tutunmak güzel

Akl-ı selim denir, sık sık yanılmaz
Hak dururken, çürük ipe tutunmaz
Sahibini kötü yola, götürmez
O'nun ile hakka, yönelmek güzel

Akıl yanılmaz, mı elbet yanılır
O an şaşırırsın, kalbin daralır
Meğer sabrederek, rabbe sığınır
Dar'dan kurtulunca, ferahlık güzel

Akıl büyük nimet, lakin bilene
Onu vahyin hizmetinde görene
Daim şükür gerek, onu verene
Azmedip yoluna, yönelmek güzel

Kitaplar var birçok şeyi bilirler
Akla şifa ruha gıda verirler
Nice cehalete iyi gelirler
Onlarla hayata tutunmak güzel

İyi dost var, aramazsa özlensin
Kusurunu yüze vurmaz, gizlersin
Gelmeyince, yollarını gözlersin
Onun ile lokmayı, paylaşmak güzel

Hayırsever mümin iyi ki varsın
Rabbim mallarına bereket versin
Or'da peygambere komşu eylesin
O'nun için hayırdan yarışmak güzel

Salih evlat insana, göz aydınlığı
Yolunun yolcusu, evin daya(na)ğı
Zor zamanda umudunun kaynağı
Onun ile hayatı paylaşmak güzel

Hayırlı eş olsun, huzur otağı
Derdinin ortağı, neşe kaynağı
Yorulursan merhametin kucağı
Onunla yaşayıp, yaşlanmak güzel

YAREN MEKTUPLARI

Kördüğüm olup kalmak

İnanç, insan ve nesnelerle olan bağlarımızı ifade ettikleri gibi aynı zamanda birbirlerinden enteresan farklılıkları ile hayatımızdaki kimi davranışlarımızın yerini ve kalitesini tarif ediyorlar.

Bir seher vaktinin dingin ve müm-bit ikliminden selam ve muhabbet olsun sana.

Bütün mükevvenât bir "ol" emriyle meydana gelen (Bak.Bakara:117) ve her şeyin yegâne Rabbi olan Allah(cc)'ın (Bak.Râd:16) selam, rahmet ve mağfi-reti üzerine olsun dilerim sevgili yare-nim.

Biliyor musun sevgili dostum; Ümitsiz ve karamsar olmasam da çok derin teessürler yaşayan ruhumun "Biz bu muyuz; Ecdatları tarafından uğruna canlar feda edilerek kendilerine vatan, din, namus, aile ve benzeri gibi kadim değerler miras ve emanet bırakılan nesil biz miyiz? Serzenişlerine verecek cevap bulamamanın çaresizliği örseli-yor beni.

İnançlarımız, değerlerimiz, ter-cihlerimiz, önceliklerimiz, bağlılık ve bağımlılıklarımız nasıl da değişti değil mi dostum?

Nasıl da önü alınamaz bir heyelan gibi kapıp sürüklüyor nefislerimizi ve nesillerimizi?

Nasıl da savrulup gidiyoruz nefsi-mizin istismar ettiği ben olma, bağımsız ve özgür olma hevesleri arasında?!

İnanca, kişi, toplum, nesne ya da kurumlara, madde ve çıkarlara, duygu ve arzulara karşı olan yöneliş, yaşanış ve oluş biçimlerine göre farklı anlam ve kategorilerde tarif buluyor davranışla-rımız sevgili dostum.

Bu bağlamda bağlılık, bağımlılık, bağınazlık, saplantı, özgürlük, bağımsızlık ve benzeri kavramların hepsi de inanç, insan ve nesnelerle olan bağla-rımızı ifade ettikleri gibi aynı zamanda birbirlerinden enteresan farklılıkları ile hayatımızdaki kimi davranışlarımızın yerini ve kalitesini tarif ediyorlar.

Özgürlük tabi ki su gibi aziz, ekmek gibi muteber çok değerli bir nimet, tabi ki bağımsızlık da paha biçilemez bir değer ama kime ve neye karşı değil mi sevgili yârenim?

Özgürlük ve bağımsızlık gibi ba-gımlılık ve bağlılık da insanlık tari-hinde süregelen tüm medeniyetlerde

gerek insan ve toplumsal ilişkiler bağ-lamında gerekse insan eşya ve nesne ilişkileri alanında özel davranışlara konu olmuştur.

Bile isteye, düşünerek, inanarak ya da hayat şartlarının zorunlu kıldığı kimi durumlarda gayri ihtiyari de olsa ortaya konulan bir irade veya duygu ilişkisi ile gerçekleşen bağlılık alanına göre zillet değil bilakis izzet sahibi kı-lar insanı.

Bu bağlamda inanç ve değerlere, aile, dostluk ve kardeşlik, millet ve ümmet bağlarına bağlılık göstermek anılabilir.

Aynen "Müminler birbirlerini sev-medey, birbirlerine merhamet ve şef-kat göstermedey, tıpkı bir organı ra-hatsızlandığında diğer organların da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer." Hadis-i şerifinde tasvir edilen bağlılık gibi.

Keza Tevbe suresi 23 ayette ifade buyrulan ailevi, toplumsal, kavmî ve benzer yoğun ilgi, sevgi, saygı ve bağ-lılık/aidiyet ifade eden ilişkilerimizde olduğu gibi.

Ancak unutulmamalıdır ki sevgili yârenim; Bu bağımlılıklarımız Rasûl-i Zî-şan Hz. Muhammed(sav) efendimizin "İtaat, ancak (şer'an) mâruf (doğru, güzel) olan şeydedir, münker (kötü gö-rülen) de itaat yoktur" uyarıları gere-ğince olmalıdır.

Aksi takdirde aile, cemaat, kavim, ümmet ve benzeri hassasiyetlerimiz aidiyet duygusu olan bağılıktan her türlü Münker ve yanlışlarını hoş gö-recek şekilde bağımlılığa dönüşecek olursa tüm değerleri ve kuşakları helak edebilecek derecede bir tür bağınazlı-ğa, putlaştırmaya dönüşerek fitne ne-deni olabilir Allah korusun.

Bağımlılık aslında, ilahi kontrol al-tında olduğunda olumsuzluktan ziya-de bir nimet ve izzet sebebi olacaktır.

Bir düşünsene sevgili yârenim; İn-san ana rahmine düşmesiyle birlikte bir bağımlılık sarmalına alınarak tu-tunur hayata. İlahi rahmet ve kudrete bağımlıdır. Tüm ihtiyaçları O'nun ta-

rafından konulan bir hayat yarası ge-reği karşılanarak dünyaya geliş vaktini tamamlar. (Mü'minûn:12-14)

Bu bağımlılık hâli kendisine takdir edilen ömür tükeninceye kadar tüm varlığı boyunca sürececek bir nimettir. Bu fitri bağımlılıklar gereği yüce yara-tıcının rahmeti olmadan nefes bile ala-maz varlıklar. (Bak.Tekvir:29)

Tüm kibrine rağmen ilahi kudret, lütuf ve merhamet olmadan insan anılmaya değer bir şey bile değildir. (Bak.İnsan:1)

Bir vesile ile tutunduğu ana rahmi (Bak.Fussilet:47) denilen o gizemli ve enteresan kucakta vadesi doluncaya kadar tüm ihtiyaçları planlı ve düzenli bir şekilde karşılanarak geçirdiği ev-reler sonucu başka bir âleme, dünya-ya yolculuk süreci başlatılarak(Bak. Mü'minûn:12-14) başka bir fedakârlık ve şefkat kucağı olan ana kucağına özenle emanet edilir.

Doğumu ile birlikte hepsi sonsuz ve muhteşem olan ilâhi kudrete bağımlı olarak devam eden ve adetullah gere-ği deveran eden evrensel yasalara olan bağımlılığı ile birlikte yeni bir bağımlı-lığa daha tutunarak devam eder dünya denilen âlemdeki hayatına; Daha ana rahmine düşmeden başlayan arzuyla muhabbet kuşanan anneye bağımlılık.

Bu bağımlılık da insanın kendi ayakları üzerinde durma vakti olan rüşdünü ispat etme de denilen döneme kadar devam eder ve bundan sonra bu ilişki anneye hürmet, merhamet, mu-habbet ve aileye bağlılık sekline dönü-şerek devam eder.

Buraya kadar olan bağımlılıklar gayri iradi ve yüce yaratıcının merha-met ve rahmeti gereği olan bağımlılık-lardır.

Bütün bu gayri iradi bağımlılıklar insana lütfedilmiş birer nimet midir ya da özgürlükleri kısıtlayan bir pranga mıdır bunun cevabı insanın objektif bir bakışla kendisini, varlığını, hayatın zorluklarını tanıma ve tanımlamasına bağlıdır.

Bundan sonraki hayata dair ve ila-

hi iradenin serbest bıraktığı alandaki tüm ihtiyaç ve ilişkilerin insanın kendi özgün ve özgür iradesi ile oluşturularak (Bak.İsra:13-14) yoğun ve vazgeçilemez hale getirilmesi söz konusudur. Bu bağlamdaki tercihler sonucu hayat genellikle ilahi hudutlar ve öğretiler yok sayılarak arzu, duygu ve heveslerin peşinden (Bak. En-am:119) kimi zaman sıradan ilişkilerle kimi zaman da savrulma şeklinde ortaya çıkan bir heyelana dönüştürülebilir.

Bu akıntıya kapılan insan çoğu zaman inanç, ilke, şahsiyet ve onurundan ödünler vererek pespaye durumlara düşmek suretiyle çok yoğun bir ilişki/saplantı ile birlikte baş edilemez bağımlılıkların esiri olabilir.

Bu bağlamda İlahi iradeye râm olan fitri bağımlılığı bile sorgulayarak özgürlük ve bağımsızlık arayışlarına girenler bir anlamda başka bir bağımlılığın; Nefse, iblise, arzulara, heva ve hevese köleliğinin (Bak. Casiye:23) zilletini yaşarlar.

Bu tür bir bağımlılık mal, makam, şöhrat, şehvet, teknolojik imkânlar ve benzeri hayatın tüm aşama ve alanlarında karşılaşılan her cezbedici şeyde kendisini gösterebilir ve kendisini ilahi irade ve merhametin ekseninden kopararak nefsinin ilahlaştıran insanının (Bak. Furkan:13) bu cazibeye karşı gözden çıkarmayacağı hiçbir değer yok gibidir.

Öyle ki sevgili yarenim; Kendi varoluşu hakkında hiçbir irade, gayret ve etkiye sahip olmayan insan bu bağımlılıkların hazzını daha derin yaşama ve kaybetmeme adına tüm varlığını ve hatta yaşayabilme imkânlarını borçlu olduğu yüce kudrete (Bak. Mülk:23-24- Rahman suresi) karşı bağımsızlık ve özgürlük kalkışmasında bulunmayı marifet bile sayabilir.

Bu kalkışmanın doruk noktası ise hayatın tüm imkân ve lezzetlerini eline geçen her fırsatta sonuna kadar ve hesapsızca yaşayarak fütursuz zevkler peşinde koşan insanın (Bak. Sebe:34) *"Yaratmasaydı, ben mi istedim yaratmasını, özgür bıraksın beni, kendisine köle edinmesin!?"* ve benzeri isyankâr tutumlarıyla baş gösteren akıl tutulması halidir.

Sevgili dostum, sağlıklı düşünülerek hayat akışı içindeki lezzetler ve bu lezzetlerin yakın ve uzak vadede doğuracağı muhtemel sonuçlar göz önüne alındığında, her kapıyı vurup çıkmanın yani inkâr ya da başkaldırıya yeltenmenin özgürlük ya da bağımsızlık anlamına gelmeyeceği, tam aksine insanın kendisi gibi yaratılmış varlıklara bağımlılığın zilletine düşeceği aşikâr bir şekilde idrak edilebilecektir. (Bak. Fatır:15 ve Sûre-i Rahman)

Zira insan fitri olarak başta tüm zayıflık ve ürpertilerinden kaçıp sığınabileceği, ruhen güven ve huzur bu-

lacağı yüce bir varlığa sığınma ihtiyacı hisseder, (Bak. Kehf:27) O'na iman ve ibadet etmekle huzur duyar. Buradaki sığınma ihtiyacı bir bağımlılık olmakla birlikte inanç ve ilişki yoğunluğuna göre o güçten başka her şeye karşı özgürlük (Bak. Alak:19) olur.

İnsanın erişme imkânı olan bir nimetten aldığı haz ne kadar yüksek olur, ne kadar zevk alırsa o nesne o denli vazgeçilmez hale dönüşerek uğrunda manevi ve maddi her değer gözden çıkarılacak hale gelir. Bu tür bağımlılıklarda insan ilk olarak kendisinden başkasına kulluk etmemeye, ahlak ve maneviyata, adalet ve hakkaniyete bağlılık isteyen ilâhi iradeye (Bak. Bakara:83) sonra da ilahi irade tarafından öf bile denilmemesi istenen ve kendileri de bizatihi edep ve namuslu olmayı öğütleyen aileye karşı (Bak. İsra:23) özgürlük ve bağımsızlık iddialarında bulunmaya kalkışır.

Sevgili yarenim aslında biz insanların tam olarak idrak edemediğimiz şey öyle sanıyorum ki bağımlılık ve bağıllığın her şey ve herkese karşı aynı şey olmadığı gerçeğidir.

Aynen sonsuz kudret sahibi Allah(cc)a tüm varlığımız ve hücrelerimizle bağlı ve bağımlı olmanın iman ve izzet, kendisi de aciz ve fani olan bir kula, düşünce veya inanışa iblisin de ivgâ ve vesveselerine kapılarak hevesle, körü körüne ve aşkın bir biçimde bağlılık göstererek (Bak. Nûr:21) ondan başka her şeyi yok sayacak kadar bağımlılığın zillet olduğu gibi.

Aynı şekilde dünyaya, nefsi arzuların yönlendirdiği bir şeye aşırı düşkünlük ve tutkuyla bağlılık (Bak. Alak6-8) olarak da ifade edilen ve yaşanması sonucu ruhen saplanılan bir tahakküm batağını da ifade eden bağımlılık bir hastalık halidir.

Bir beşer olarak hayatımızı sağlıklı, düzenli ve verimli olarak idame ettirebilmek için birçok şeye ihtiyacımız söz konusudur. Bu bağlamda eş, dost, aile, çocuk, yeme içme, giyim kuşam, ev, araba, sevmeye, sevilme, yardımlaşma başta olmak üzere, telefon, bilgisayar, tablet ve benzeri teknolojik imkânlar, mal, makam, şöhrat ve benzeri gibi meşru, faydalı ve helal şeylerde doğal olarak ilgi alanımızda olan şeylerdir ve bunlarda da garip bağımlılıklar yaşamaktayız.

Bu varlık ve nesneler arasında en çok da teknoloji denen albenisi yüksek, ısıtılı ve sinsi canavarın kurbanı olmamız işten bile değildir. Örneğin gözlerimiz akıllı telefon, bilgisayar ve tabletin sosyal medya penceresine kaydığında oyun, dizi, videolar ve benzeri tuzaklarla gönlümüz de kayar ayağımız da. Bu takdirde zaman ve sorumluluk mefhumunu kaybeder oransız, düzensiz ve ilkesiz bir şekilde kullanılmaya başlarız ki işte o zaman

içine düştüğümüz bağımlılıklarla hem kendimizin hem de ilişkide bulunduğumuz insanların hayatlarını olumsuz anlamda etkilememiz kaçınılmaz olur.

Bağımlılık denilen efsunkâr hastalık bazen hatta yoğun olarak haramın kışkırtıcı ve albenili cazibesi gereği şeytanın murdar işlerinden olan içki, kumar, (Bak. Maide:90) uyuşturucu, sigara, seks, hırsızlık, dilencilik, yalan, politika, kibir, zalimlik ve benzeri gibi bi zatihi zararlı ve münker (Bak, Mümtehine:12) olan şeylere meyledip hırs lanmamızla oluşur.

Sevgili yarenim, birey ve toplumların kimi bağımlılık hastalıklarına yakanmasında devlet ve hükümetlerin de büyük rolü vardır. İleri sürdükleri dünya görüşleri, ilke ve öğretilerine özendirme, eğitim, olmadı dayatmalarla yönlendirerek bağlılık ve bağımlılık genleri taşıyan bireysel ve kurumsal troller oluştururlar. Bu gruplar devlet temel insani ilke ve değerleri tahrip ettiğinde bile itiraz eden insan ve toplumlar üzerinde siyasal, kültürel ve sosyal terörler estirirler.

Devlet, alkol ve sigara gibi sağlığa zararlı müskiratları bizzat üreterek ya da ürettirerek bağımlılıklar oluşturur.

Yeterli ve etkin mücadele yapmadığından uyuşturucu müptelası ve bağımlı nesiller oluşmasına sebep olur.

Devlet eliyle organize edilen ya da aracılar eliyle işlettilen milli piyango, spor toto, loto ve benzeri kumar türleri şans oyunu adı verilmek suretiyle masum gösterilip teşvik edilerek bağımlılıklar oluşmasına imkân sağlanır.

Keza maalesef hukuken meşru ama hem örfe hem ahlaken hem de dinen gayri meşru nikâhsız birliktelikler özendirilerek aile sorumluluğundan uzak, heveslerin sorumsuz ve fütursuzca yaşandığı bağımlılıklara dönüşür.

Yine sistem tarafından işletme izni verilerek vergi geliri bile elde edilen işret, eğlence ve fuhuş evleri ve benzeri şekilde açmış oldukları şehvet ve fırsat pazarlarında imkân ve yönlendirmelerle insanların heveslendirilmesi sonucu oluşan ve zamanla insanlarda bağımlılıklar oluşturarak toplumun huzur ve ahlaki dokusunu tahrip eden tasarruflarıdır devletin.

Hülasa sevgili yarenim, bütün bu felaketlerden kurtulabilmek ancak insanın fitri melekeleri ve buna göre beyan buyrulan ilahi ilkeler odaklı bir eğitim ile inançlı ve ahlaklı nesiller yetiştirmekle mümkün olabilir vesselam. Yârenim.

İnsanoğlunun Kadim Bağımlılığı: Dünyevileşme/Dünya Sevgisi

Bağımlılık insanın özgürlüğünü sınırlayan bir tutku, toplumsal açıdan ise bireyleri ve toplumları etkileyen bir kriz olarak görülür. Bağımlılığın “pandemik” olma riski günümüzde en büyük tehditlerdendir.

“Alışmış kudurmuştan beterdir.”
(Atasözü)

Türk Dil Kurumu ve Ankara Üniversitesi, “Yılın Kelimesini” halk oylamasıyla belirlemeyi geleneksel hâle getirmeyi amaçlamış ve ilki 2024 yılında gerçekleştirilen bu uygulamayla seçilen “kalabalık yalnızlık”, geniş bir katılımı kabul görmüş. 2025’in kelimesi bu makalenin yazıldığı zamanda henüz netleşmemiştir. Oylama yoluyla seçilecek olan kelime eğer bir farkındalık meydana getirecekse bu kelime “Bağımlılık” olmalı.

İnsanı günlük faaliyetlerinden alıkoyan, zihninin ve bedeninin sağlıklı işlev görmesini engelleyen onlarca farklı bağımlılık türü mevcuttur. Dahası bir kaç yıl önce hiç düşünemediğimiz bağımlılıklar, bu gün hayatımızı tehdit etmeye başladı bile. Cep telefonu, internet ve sosyal medya bağımlılığı bunlardan sadece birkaçıdır ve bunlar içki, kumar ve uyuşturucu gibi ilk akla gelen bilindik madde bağımlılıkları kadar güçlüdür. Bağımlılık insanın özgürlüğünü sınırlayan bir tutku, toplumsal açıdan ise bireyleri ve toplumları etkileyen bir kriz olarak görülür. Bağımlılığın “pandemik” olma riski günümüzde en büyük tehditlerdendir.

Peki, ama neden bağımlı oluyoruz? İnsanın başına bela olan “bağımlılık” dediğimiz durum hem toplumsal ve hem de bireysel anlamda neden bu kadar etkili oluyor? Bağımlılık özellikle imkânları geniş, müreffeh toplumlarda neden bu kadar yaygın?

1-Fizyolojik anlamda insan beyni üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Sinan Canan’a göre “Bağımlılık”, temel bir “ödül-ceza” sisteminin yan ürünüdür. Bu sistemin beyinde var olmasının temel biyolojik nedeni, sıradan fizyolojik aktivitelerimiz olan yeme, içme, cinsel güdüler ve egzersiz (hareket) gibi özelliklerimizi pekiştirerek, onlardan keyif almamızı sağlamak ve böyle-

ce hayatta kalmamızı desteklemektir. İnsan beyni, hoş giden ve tekrarlanması organizmaya hoşluk hissi veren davranışları kodlamak için *dopamin* adlı bir kimyasal madde salgılayarak, bu tip davranışları pekiştirme eğilimine sahiptir ki bu mekanizma aslında öğrenme ve hayatta kalma için gereklidir. Hoşumuza giden birçok şey, beyindeki *dopamin* miktarını artırır. Kısacası, beynimizdeki ödül-ceza sistemini uyaran ne varsa, beynimizin her tarafında *dopamin* salgılanmasına ve böylece kendimizi daha iyi, tatmin olmuş ve mutlu hissetmemize neden olur.

İnsanlar diğer canlılardan farklı olarak, hoşuna giden besin maddelerini yahut deneyimleri, tabiatta bulunmayacak derecede üretebilmek, dönüştürme, depolama ve tabii olmayan bir tarzda ulaşılabilir durumda tutabilme yeteneğine sahiptir. Bu yeteneğimiz, tabiatla rastlanmayan bir şekilde “ödül sistemimizi zorlamakta” ve böylece sıradan birçok kimyasal madde ve uyarana karşı hızla bağımlı hale gelebilmekteyiz.

Bağımlılığı körükleyen en önemli etkenler “haz” ve “acıdan kaçınma” dediğimiz olgulardır. Mesela insan hayatında konfor ve lüks hızla bağımlılık yapar. Acıdan ve rahatsızlıktan kaçınma, yine beyinde bir “hoşluk” hissi oluşturduğundan, bunun sonucunda da *dopamin* miktarının artacağını ön görebiliriz. Neticede bağımlılık yapan sinirsel süreçlerin temelinde “tatmin” mekanizması yer alır. Fakat bu mekanizmanın “aşırı uyarımla” kötüye kullanılması, ayar noktalarını değiştirerek, doğal olmayan ve devamlı artan dozlarda tatmin arama (tolerans evresi) ve bağımlılık sürecini başlatır. Bağımlılık, bir anlamda ödül-ceza sisteminin yanlış yönlendirilmesiyle tetiklenir. *Dopamin* salgısı hoş duyguları pekiştirir, tekrar eden davranışlar alışkanlıktan bağımlılığa dönüşür.

Bağımlılığın sosyal ve bireysel süreç ve sonuçlarına bakıldığında, “Alışmış kudurmuştan beterdir” atasözü

işin ciddiyetini net bir şekilde ifade etmektedir. Atasözümüzde alışkanlıktan kasıt aslında “bağımlılıktır”. Birbirini çağrıştırırsa da alışkanlık ile bağımlılık farklı şeylerdir. İyi alışkanlık süreklilikle *erdem* doğurur; kötü alışkanlık ise bağımlılığa dönüşür. Alışkanlık, kontrollü ve sınırlı tekrarlarla sürer; bağımlılık ise kontrol kaybı ve zorunluluk hissiyle ortaya çıkar. Kişi, zararlarını görüp yaşasa bile zararlı davranışı sürdürme arzusunu hep korur. Bağımlılıkta davranış artık iradeyle değil, zorunluluk hissiyle yapılır.

2- Bağımlılığın modern zamanlardaki durumu bütün insanlığı/ insan neslini etkileyecek tarzda çok yönlü olarak hayatı olumsuz şekilde etkilediği bir gerçektir. Gelenegimizde de insanın kemale ermesi noktasında alışkanlıklar ve bağımlılıkların olumsuz etkileri çeşitli eserlerde dile getirilmiştir. Bunlardan biri de İslami Edebiyatımızın en önemli klasiklerinden olan Ferîdüddîn Attâr’ın Mantıku’t-Tayr (Kuşların Dili) eseridir. Eserin ana teması, insanın hakikate ve Allah’a ulaşma yolculuğudur. Attâr, kuşların “Simurg” adlı efsanevi kuşa ulaşmak için çıktıkları yolculuğu alegorik (sembolik) bir anlatı olarak kullanır. *Kuşlar*, insan ruhlarını, *Simurg*, ilahi hakikat ve mutlak varlığı ve *yolculuk*, insanın nefsini terbiye etmesi, *kötü alışkanlıklarını ve dünyevî bağımlılıklarını* terk etmesi gerektiğini anlatır.

Hikâyenin bir aşamasında kuşlar, Simurg’a gitmek istemezler; her biri kendi *alışkanlıklarını* bahane eder. Bülbül, gül sevgisine alışmıştır, bu bağımlılık onu yolda tutar. Papağan, ölümsüzlük arzusuna alışmıştır, bu onu hakikatten uzaklaştırır. Keklik, mücevher sevgisine alışmıştır, dünyevî bağımlılıklar yolunu keser. Tavus, cennet alışkanlığına saplanmış, dünyevî cennet arzusuyla hakiki Simurg’u göremez. Attâr, bu kuşların alışkanlıklarını “bağımlılık” olarak yorumlar. Her biri kendi alışkanlığına zincirlenmiştir; bu zincir kırılmadıkça hakikate ulaş-

mazlar. Nihayetinde geriye kalan otuz kuşun yolculuğu, kötü alışkanlıkların bırakılmasıyla ilerler. Yolculuk boyunca alışkanlıklar sorgulanır, terk edilir ve hakikate doğru adım atılır.

Batı modernliğinin (Modernite) bütün insanlığa sistematik armağanı (!) olan “sekülerizmi” bir anlamda “dünyaya bağımlılık” veya “dünya sevgisi” (hubbu’d-dünya) olarak tanımlarsak, bir Müslüman için bu bağımlılığa karşı durmak hem bireysel hem de toplumsal bir bilinç meselesi olur. Çünkü gerek ayet ve gerekse hadislerde “dünya sevgisi” ve “dünyevileşme” eleştirilmiştir.

“Kim dünya hayatını ve süsünü isterse, onların yaptıklarını orada tas-tamam öderiz ve onlar orada hiçbir eksiltmeye de uğratılmazlar. Böylelerinin ahirette ateşten başka bir nasipleri yoktur. Orada tüm yaptıkları boşa gitmiştir. Yapmakta oldukları da batıldır.” (Hûd 15-16)

“Ey kavmim! Şu dünya hayatı, gelip geçici bir avuntudan ibarettir. Ahiret ise, asıl yerleşilecek ve ebediyen kalınacak yer orasıdır.” (Mümin 39)

İslam’da “dünya sevgisi” çoğu kez kalbi Allah’tan uzaklaştıran bir bağımlılık gibi görülür. Hz. Peygamber’den gelen bir rivayette göre, dünya hayatı ahiretin tarlası olmasından dolayı, Müslüman’ın tavrı, dünyayı bütünüyle terk etmek değil; onu araç olarak görmek, amaç hâline getirmemektir.

Her işte Allah rızasını merkeze almak, kalbi sürekli Allah’a bağlamak, dünyevî bağımlılıkların cazibesini azaltır. Daha fazlasını istemek yerine, sahip olunanla yetinmek (kanaat) önemli bir ahlaki olgunluktur. Bu, tüketim bağımlılığına karşı güçlü bir panzehirdir. Dünyaya bağımlılık çoğu kez bireysel çıkarı öne çıkarır ve Müs-

Modernite, insanı salt araçsal akla ve sınırsız özgürlük anlayışına mahkûm ederek dünyaya bağımlı hâle getirir ve böylelikle bireyleri benmerkezci, maddeci ve tüketim odaklı bir yaşam tarzına sürükler.

lûman için toplumsal sorumluluk, yardımlaşma ve infak bu bağımlılığa karşı bir dirençtir. Seküler kültürde, başarının tüketimle eşitlenmesi anlayışını sorgulamak ve buna karşı alternatif değerler sunmak son derece önemlidir. Bağımlılığı sadece bireysel zayıflık değil, *mevcut kapitalist sistemin bir yönlendirmesi* olarak görmek ve buna karşı bilinç geliştirmek de gerekir.

İslam, “dünya sevgisini” insanın hakiki kemale ulaşmasını engelleyen bir sapma olarak görür ve çözüm olarak ise *kâmil insan* idealine yönelmeyi, ibadet ve ahlaki bilinçle dünyevî arzuları dengelemeyi önerir. Dünya sevgisi, insanın kalbini dünyaya bağlaması, onu Allah’tan ve hakikî özgürlükten uzaklaştırır. Dünyevileşmeyle birlikte Dünya nimetlerini amaç hâline getirmek, insanı kendi hakikatinden koparır. İslam’ın irfani ve hikemî boyutlarını birleştirerek insanın hem düşünsel hem ruhsal gelişimini teşvik eder. Dünyayı terk etmek değil, onu araç olarak görmek teşvik edilir. Diğer bir deyişle dünya nimetleri insanın yolculuğunda bir vasıta, asla nihai hedef değildir.

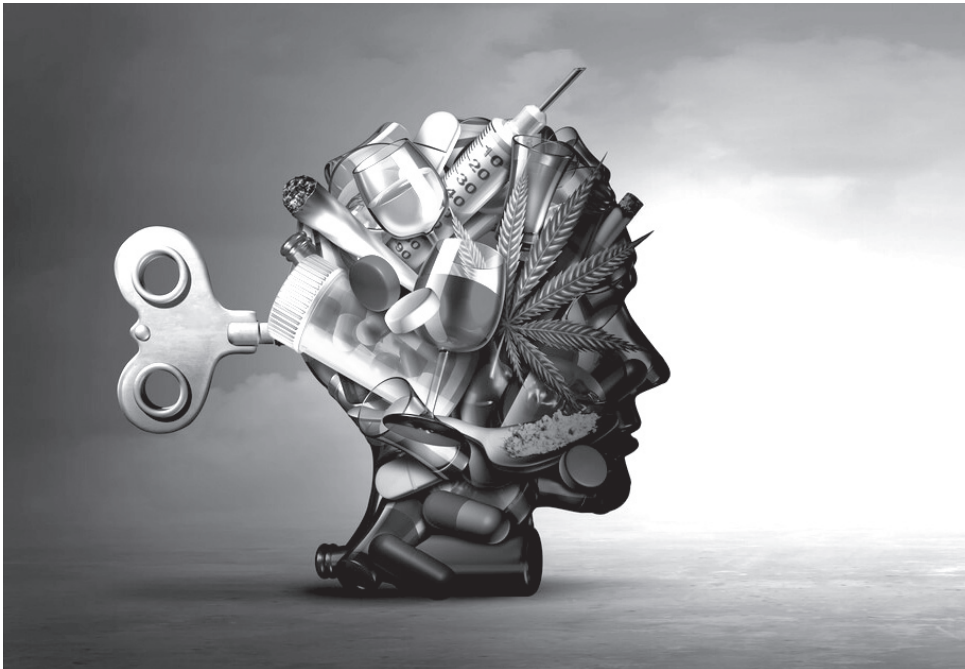
Modernite, insanı salt araçsal akla ve sınırsız özgürlük anlayışına mahkûm ederek dünyaya bağımlı hâle getirir ve böylelikle bireyleri benmerkezci, maddeci ve tüketim odaklı bir yaşam tarzına sürükler. Seküler paradigmanın en büyük hatalarından biri de ahlaki aşkın kaynağından kopmasıdır. “Çağın ruhu” olarak tanımlanan Batı tarzı modernliğin ahlaki boyutu ilahi olandan koptuğu ve bundan dolayı *eksik* olduğu için dünyaya bağımlılık bu eksikliğin bir tezahürü olmuştur. Modernitenin ürettiği seküler ahlak krizinin ürettiği dünya bağımlılığına karşı aşkın/ müteal kaynağından kopmamış vahiy merkezli ahlak, kalp merkezli akıl ve insanın ahlaki özünü yeniden fıtrata çevirecek amellerle donanmış fertler yetiştirmek eğitimin vazgeçilmezlerinden olmalıdır. Çünkü insan, ahlaki bir varlık olması hasebiyle *iman paralelinde salih eylemleriyle kemale erer*. Böylece bireysel bağımlılıkları aşmanın yanında toplumsal bir dönüşüm de gerçekleşmiş olur.

Kimi düşünürler, bağımlılığı haz ve tutku kavramları üzerinden ele almışlardır. “Haz”, insanın hoş duygularla yönlendiği bir deneyimdir; “tutku” ise yoğun ve sürekli bir eğilimdir. Tutku körleştirici olduğunda bağımlılığa dönüşür. Bağımlılık, bireyin iradesini zayıflatır ve özgürlüğünü sınırlar. Bu nedenle birçok filozof bağımlılığı insanın akıl ve ahlak kapasitesine zarar veren bir durum olarak görmüştür. Bağımlılık, insanın kendi özünü gerçekleştirmesini engeller ve *kâmil ve erdemli* olma yolunda en büyük engellerden biridir.

Şu bir gerçektir ki, modern toplumlarda bağımlılık sadece bireysel bir sorun değil, tüketim kültürü ve kapitalist sistemden kaynaklı bir krizdir de. Reklamlar, sosyal medya ve piyasa mekanizmaları bağımlılık davranışlarını teşvik eder.

İlginçtir ki, toplumlarda maddi refahın artması ile bağımlılık davranışlarının artması ve çeşitlenmesi paralel bir seyir izlemektedir. Çünkü doğal ortamlarda bu kadar yoğun uyarıcıya rastlanmaz. Yaşamı sadeleştirmek, doğal sınırlar içinde bir yaşam çizgisi oturtmaya çalışmak, zihni günlük sorunlardan ziyade daha asli problemlere yöneltecek, hayatın anlamını kavrayan nesiller yetiştirmeyi sağlayacak bir yaklaşım, gelecek nesilleri amaçsızlık ve değersizlik krizinden bir nebze olsun uzak tutabilir.

“Bağımlılık yapan maddelerle mücadele paralelinde, insanın doğasını bozan Modernitenin dayattığı alışkanlıklarımıza yeni baştan göz atmak belki de çözümün başlangıcını oluşturacaktır.”

Çağdaşlık Takıntısı

Daha çok, belirgin olmayan ve rölatif bir zaman dilimini ifade etmek amacıyla kullanılan “çağ” kelimesinden türetilen “Çağdaş” kelimesi, önce-leri “asri” ya da “muasır” kelimeleriyle ifade ediliyordu. Günümüze gelinceye kadar da; dil fakirleşti, sığlaştı. anlam alanı daraldı ve ana eksenin dışına çıkıp daha çok batılı kelimelerin istiası altına girdiği için bu anlamları unutuldu veya terkedildi.

Şimdilerde anlam olarak “modern” ve “seküler” kelimelerini de çağrıştıran “çağdaş” kelimesine, özellikle batılılaşma sürecine girildiği yıllardan (yani Osmanlının son dönemlerinden) beri “çağa ait olma” anlamından çıkarıldı. Sonuçta da neredeyse “Batıya ait olmak” veya “Batılı olmak” gibi harici / dışsal ve giydirme anlamlar kazandırıldı. Böylece kelime tamamen ideolojik bir tercihin ve yaşam tarzının ifadesi olarak kullanılmaya başlandı.

Eski devirleri belirtmek amacıyla “taş çağı”, “maden çağı” vs. gibi terkiplerde kullanılan kelime şimdilerde “bilgi çağı”, “bilgisayar çağı”, “uzay çağı” gibi terkiplerde kullanılarak o devre damgasını vuran unsuru da ifade eden bir anlam yüklenmektedir.

“Çağdaşlaşma” kelimesine ideolojik bir anlam yüklendiğinde modernleşme/ modernizasyon, , sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda, başta A.B.D ve AB ülkeleri başta olmak üzere sanayileşmiş batı toplumlarının sahip olduğu yapı, kurum ve değer sistemlerine sahip olmak amacıyla yapılan tüm düzenlemeler anlamında da kullanılmaktadır.

Türkiye’nin yaklaşık iki yüzyıllık batılılaşma serüvenini de hesaba katarak kullanıldığında “çağdaşlık” kelimesinin doğal olarak “batılılaşmak” kelimesiyle eşanlamlı olarak kullanıldığı gözden kaçmayacaktır. Başka bir ifade ile çağdaş olmak batının yaşadığı çağı yin onlara benzeyerek onlar gibi yaşamak demektir. Bu bağlamda batılının en büyük özelliği olan “sekülerleşme” yani dünyevileşmeyi birey ve toplum hayatının merkezine alarak yaşamak demektir. Vele ki sekülerizm beraberinde kutsal alana ait ne varsa tüm değer ve kavramları insan ve toplum hayatının dışına atmayı ve yerine beşeri ve aklî olanı koymayı

amaç edinmiş bir sistem olsa bile...

Çağdaş veya modern olarak nitelendirilen batı toplumlarında modernleşme hareketleri 15. 16 yy lar-da başlayan Reform ve Rönesans hareketleriyle başlamış ve daha çok 17. 18. yüzyılda belirginleşen aydınlanma çağı ve Sanayi Devrimiyle kendisini açığa vurmuştur. Bir çoklarımızca malum olduğu üzere batıda karanlık çağ olarak tanımlanan ortaçağdan kalan ne varsa hepsinin sonu olarak ta belirginleşen bu devir özellikle Katolik kilisesinin kurumsal yapısı ve Katolik Ruhban sınıfı ile sembolikleşen dinin hâkimiyetini siyasal ekonomik ve sosyal hayattan tamamen kaldırarak yerine laik, seküler ve insan aklını merkeze alan bir sistemi koymayı amaçlamaktaydı.

Şimdilerde gizliden gizliye dini merkeze alan bir yaşam tarzının karşısı olarak kullanılmaya çalışılan “Çağdaşlık” kelimesi toplumun belli katmanlarında daha çok siyasal, sosyal, ekonomi vs ile ilgili alanlarda batılı ülkelerin maddi kalkınma seviyesine ulaşarak daha müreffeh bir hayata kavuşmak amacını güden masum bir talebi ifade eder gibi görünmektedir. Oysa ideolojik bir anlam yüklendiğinde çağdaşlık talebinin tamamıyla kutsal ve aşkın alana ait yani “ilahi ve tanrısal olan” ne varsa hepsini beşer hayatına dayanak ve referans olarak gören bir anlayışa alternatif olarak konulduğu gayet açıktır. Bu talebin insani ve dünyevi olanı bir ideoloji ve dayatma olarak hayatın merkezine almaya çalıştığı da dikkatlerden uzak tutulmamalıdır.

Cumhuriyet ideolojisinin yüz yıldır Türk insanına har türlü şekliyle dayatmaya çalıştığı ideolojinin insanımızı getirdiği nokta ortadadır. “Ahlakın ve vicdanın iflas etme hali. Pek az sayıda insan artık ahlaklı, ve vicdanlı bireyler olmayı zayıflık ve acizlik olarak algılamaya başladığı için bunları terk etme eğilimine girmişlerdir.

İnsanların cehaletleri veya ihmalleri sebebiyle yanlış ve eksik uygulanan dini hakikatleri bahane ederek “dinin bizi geri bıraktığı, o yüzden de çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşamadığımızı” iddia eden eski ve yeni bir takım cahiller bizim en güçlü, en başarılı, en adil... Çağlarımızın İslam’ın emir ve yasaklarına en çok riayet ettiğimiz

çağlar/dönemler olduğunu bilmeden konuşmaktalar. Bu tür iddiaların boş ve çürük iddialar olduğunu bilmeyen bir takım başka cahillerde bu iddialara inanıp kendi dinleri hakkında su’i-zanna kapılmakta hatta dinden çıkmaktalar. Ben günümüzde özellikle bir çoğu akademisyen, doktor mühendis vs olan veya üniversite öğrencisi olan okumuş kesimin batıya göçü veya kaçışının bu cehaletin bir sonucu ve ürünü olduğuna inanıyorum

Kimileri de Batının sadece teknik ve teknolojiye geldiği bu günkü gelişmişlik düzeyine bakarak büyük bir aşağılık kompleksine kapılıp Kur’an--Kerim’in bir takım ayetlerini batılı paradigmaya göre eğip bükerek tahrif etmekte, bunu yaparken de İslam’ın akıldışı ve dolayısıyla çağdışı olarak gördükleri unsurlarını çağın anlayışına sunduklarını zannetmektedirler. Oysa anlamadıkları hakikat şudur; **“Sen onların dinlerine girmedikçe/uy-madıkça yahudiler de hristiyanlar da senden asla memnun kalıp/ razı olmayacaklardır. De ki: “Asıl doğru yol ancak Allah’ın yoludur.” Eğer sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyarsan, bilesin ki artık Allah sana ne dost ne de yardımcı olacaktır.” (2 Bakara Suresi 120. Ayet)**

Sonuçta “çağdaşlık”, “modernlik” ya da “sekülerizm” dinî olanın karşısı olarak kullanılan birer kavramdırlar. Her ne kadar daha müreffeh bir hayatı talep eden masum bir istegin ifadesi gibi görülseler dahi gerçekte böyle olmayıp beraberinde gizliden gizliye birey hayatına yapılacak müdahale ve dayatma amacını da taşımaktadırlar. Çünkü günümüzde öncelikle belli zümrelerin gerici olarak lanse ettikleri dindarlık (özellikle Müslümanlığın) karşısı olarak ifade edilen kelime aynı zamanda psikolojik bir baskı aracı olarak ta kullanılmaya çalışılmaktadır. Nihai anlamda, bu bir açıdan bakıldığında ‘çağdaşlık’ kavramı özellikle birilerinin arkasına sığındığı ve hayatı sekülerleştirme amacına yönelik düşünce sisteminin ve yaşam biçiminin çağdaş kelimesi kılıfına bürünmüş yeni fetişlerinden/putlarından yahut kutsal kavramlarından sadece biridir.

Bağımlılıklarımız

Hakikî/Fitrî – Sûnî - Meşru ve Gayrisi

Kulluk, İrade ve Sahte Özgürlük Arasında İnsan

Bağımlılık, çoğu zaman bireysel zaafırlar üzerinden konuşulur. “Şu bağımlıdır, bu alışkanlığa düşmüştür” denir. Oysa bu tür okumalar, insanın varoluş zeminini ıskalar. İnsan, yalnızca kınanan bağımlılıkla anılamaz. İnsan **bizzat bağımlı olarak yaratılmıştır**. Sorun, bağımlılıktan kurtulmak değil; **hangi bağımlılıkla yaşayacağını fark etmek** meselesidir. Bu sebeple bağımlılık meselesini ahlakî sloganlarla değil, tefekkürle ele almak gerekir.

GİRİŞ

Kaçamadığımız İlk Bağımlılık: Yaratana Bağlı Olmak

İnsan, bağımsız bir varlık değildir. Bunu kabullense de kabullenmese de... Hayatını başlatan kendisi değildir; sürdürmesi de kendi elinde değildir. Nefes alış veriş, kalbin atışı, hücrelerin yenilenmesi, zamanın akışı... Bunların hiçbirini insanın iradesine sorulmaz. Hayat, insana ait değildir; insana emanettir.

İnsan bu hayatta anbean yaşatılmaktadır. Dilediği zaman bu hayatı sona erdiren, ölümü tattıran Allah'tır. Ölümle her şeyin bittiğini sanan için bile durum değişmez; çünkü berzah hayatı vardır. Ardından diriliş, toplanma, hesap, mükâfat ve mücazat vardır. Bunların hiçbirinden kaçış yoktur.

Bu durumda şunu açıkça söylemek gerekir: **İnsan, en başta ve en sonda Yaratıcısına bağımlıdır.**

Bu bağımlılık geçici değildir. Pazarlık konusu değildir. İnkâr edilince ortadan kalkmaz. İnsan ister kabul ederek yaşasın ister görmezden gelerek... İster itaatle ister isyanla...

Her hâlükârda kuldur. Ve kul olarak yaşayacaktır.

Bu gerçek, insanın en büyük çaresizliği değil; aksine en büyük açıklığıdır. Çünkü insan, kaçamayacağı bu bağımlılığı kabul ettiğinde, artık başka bağımlılıklarını **yerli yerine koyma** imkânı bulur.

Bağımlılık meselesi tam da burada anlam kazanır.

I. İrademizin Devre Dışı Olduğu Mutlak Bağımlılık: Kulluk Gerçeği

İnsan hayatı kendisine ait değildir. Hayatı başlatan insan değildir; sürdüren de değildir. Her nefes, her atım, her yeniden canlanış “el-Hayy” olan yaratıcının kudretiyle mümkündür.

Kur'an bu hakikati çok yalın ama sarsıcı biçimde hatırlatır:

“Sizi yaratan da, yaşatan da, öldüren de Allah'tır.” (Hac, 22/66)

İnsan, bu bağımlılıktan çıkamaz. Ölümü reddedemez. Berzahı iptal edemez. Diriltmeyi durduramaz. Hesabı erteleyemez. Mükâfat ve mücazâtı pazarlık konusu yapamaz.

Bu bir zillet değil; varoluş gerçeğidir. Modern insanın asıl krizi de tam burada başlar: Kaçınılmaz bağımlılığı inkâr edip, onu bastırmaya çalışmak. Hâlbuki çare teslimiyettir.

II. Fıtrat, Nefs ve Mizaca Bağımlılık: İmtihanın Zemini

Allah insanı başıboş olarak yaratmamıştır. İçine bir yönelim yerleştirmiştir: Bununla hisseder, bununla düşünürüz. Hepimiz bu yazılıma bağımlıyız ancak irade faktörü insana rol imkânı sunar.

“Nefse ve onu düzenleyene and olsun ki: Ona fücûrunu da takvasını da ilham ettim.” (Şems, 91/7-8)

İnsan; – fıtratına, – nefesine, – mizacına, – genetik ve duygusal eğilimlerine bağımlıdır.

Bunları seçmemiştir. Bunlardan soyutlanamaz. Fakat Allah bu çerçevenin içine **iradeyi** koymuştur. İnsan nefsinin yok etmekle değil, **nefsine rağmen yön tayin etmekle** sorumludur.

Burada önemli bir hakikat açığa çıkar: İrade, fitrî bağımlılığı sıfırlamak için değil; **yönlendirmek ve dengelemek için verilmiştir.**

III. Meşru Bağımlılıklar: Bilinçli Teslimiyet ve Helalin Disiplini

Kulluk gerçeğini kabul eden insan, kaçınılmaz bağımlılığını anlamlı hâle getirir. Allah'a isteyerek teslim olan kulun, doğal olarak bazı bağımlılıkları oluşur.

Bunlar: – emir ve yasak hassasiyeti, – helal-haram bilinci, – sınır farkındalığı, – ölçülü hayat alışkanlığıdır.

Bu bağımlılıklar insanı daraltmaz; tam tersine **dağılıp savrulmaktan korur**. Helale bağımlı (teslim ve razı) olmak; nefsin sınırsız taleplerine değil, ilahî ölçüye bağlı kalmaktır.

Kur'an bu bilinci şöyle ifade eder: **“İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Onlara yaklaşmayın.”** (Bakara, 2/187)

Sınır, özgürlüğün düşmanı değildir. Sınır yokluğunda özgürlük değil, **kaos** vardır.

IV. Meşru Sınırı Aşan Bağımlılıklar: İptila ve Akıl Kaybı

Zararın ölçüsü nettir: – Allah'ın razı olmadığı, – insan onurunu zedeleyen, – aklın hükümrancılığını askıya alan, – nefsin fücûrunun yönetimi ele aldığı her alışkanlık, kınanan bağımlılıktır...

V. Modern Özgürlük Miti: Bağımlılığın İnkârı

Modern çağ, insana “özgürleş” derken aslında şunu teklif eder: Fıtratına bağımlılığını inkâr et!

Oysa inkâr edilmekle fitrî bağımlılık yok olmaz; **şekil değiştirir**. Allah'a kulluğu reddeden insan, bu kez hazzı, tüketime, onaya, alkışa, hız ve dopamin döngüsüne yani nefsin fücûruna bağımlı hâle gelir.

Bu yüzden modern insan, tarihin en “özgürlük” söylemine sahip olduğu çağda, iradesi en kırılgan insan tipidir. Çünkü: Kulluktan kaçan insan, mutlaka başka bir şeye kul olur.

VI. Kaçılması Gerekmeyen Bağımlılıklar: Fıtrî Bağlar ve İnsanı İnsan Kılan Esaretler

Bağımlılık dendiğinde, çoğu zihin otomatik olarak “kurtulunması gereken şeyler” düşünür. Oysa bazı bağımlılıklar vardır ki onlardan kurtulmak, **insanlıktan kurtulmak** anlamına gelir. İşte bu nokta, modern zihnin en çok zorlandığı yerdir: **“Başboşluk dışında, her bağımlılığı esaret ve zayıflık sanmak.”**

Hâlbuki insanı ayakta tutan pek çok bağ, **iradeyle seçilmemiş**, ama insanın iç dünyasında güçlü bir yön verme kabiliyeti olan bağımlılıklardır.

A. Aileye Bağlılık: İradeden Önce Gelen Bir Bağımlılık

İnsan ailesine çoğu zaman iradesiyle bağlanmaz. Anne sevgisi, baba şefkati, evlada yönelen merhamet; mantıkla inşa edilmiş tercihler değildir. Bunlar daha çok **duygusal ve fitrî bir mecburiyet** olarak yaşanır.

Bu yönüyle bakıldığında, aileye bağlılık bir tür bağımlılıktır. Ama bu bağımlılık, iradeyi kilitleyen değil; yön veren bir bağımlılıktır. İnsan çoğu zaman ailesi için sabreder, ailesi için çalışır, ailesi için vazgeçer.

Bu bağımlılıktan kaçmak değil muhafaza etmek gerekir.

B. Merhamete Bağımlılık: Zayıflık Değil, Yön Verici Bir Güç

İnsan, insanlara karşı tamamen kayıtsız yaşayamaz. Yakınlarına, din

kardeşlerine, ümmete ve hatta insanlığa duyulan merhamet; çoğu zaman bilinçli bir tercihin ürünü değildir. Bu merhametin kaynağı fitrattır.

Kimi insanda bu bağ kuvvetlidir, kiminde daha zayıf. Ama her hâlükârda bu da bir bağımlılıktır: İnsan, başkasının acısına tamamen sırtını dönmemeye meyilli ve **bağımlıdır**. Bu bağımlılık terk edilmesi gereken değil, **zenginleştirilmesi ve yaygınlaştırılması** gereken bir bağımlılıktır.

Kur'an'ın emrettiği merhamet, insanı edilemezleştirmez; onu sorumluluk sahibi kılar.

VII. Daha Az Konuşulan Ama Hayati Yöneten Bağımlılıklar

Buraya kadar anlatılanlar bile, bağımlılık kavramının ne kadar dar bir çerçevede ele alındığını göstermeye yeter. Ancak insan, fark etmeden başka bağımlılıklarla da yaşar; bazılarını analiz:

1. Alışılmışlığa Bağımlılık: Hakikatin Önündeki En Eski Engel

İnsan çoğu zaman doğruyu değil, alıştığını tercih eder. Bu yalnızca bir psikolojik konfor değil, güçlü bir bağımlılıktır. Alışılmış olan; güven verir, sorgulama zahmetinden kurtarır ve kişiye kimlik hissi sunar. Bu yüzden insan, yanlış olduğunu fark etse bile alıştığını terk etmekte zorlanır.

Kur'an, bu bağımlılığı Nûh kavmi üzerinden çarpıcı biçimde örneklenir:

“Sakin ilahlarınızı bırakmayın; sizin Vedd'i, Suvâ,ı, Yeğûs'u, Yeûk'u ve Nesr'i bırakmayın.” (Nûh, 71/23)

Bu ayette dikkat çeken husus, putların varlığı değil; **onları bırakmama ısrarıdır**. Ayet, “inandık” dilini değil, “bırakmayın” dilini kullanır. Çünkü burada savunulan şey bir hakikat değil, terk edilmesi korku uyandıran bir alışkanlıktır. Bu putlar akılla üretilmiş, vahiy ile teyit edilmiş ya da güncel bir delille savunulan inançlar değildir. Onları ayakta tutan şey; atarlardan devralınmışlık, düzenin bozulacağı korkusu ve ortaya çıkacak boşluk endişesidir. Bu hâl, Kur'an'ın sıkça zikrettiği “atalarımızın dini” itirazında da kendini gösterir. İnanç, hak olduğu için değil; **alışılmış olduğu için** savunulur.

Bu noktada peygamberlerin karşılaştığı direnç, Allah'ın varlığıyla, birliğiyle ilgili bir tartışmadan çok daha derindir. Asıl itiraz şudur: “Alıştığımız düzen bozulacak mı?” Putlar yıkıldığında yalnızca bir inanç sistemi değil; kimlikler, statüler ve güç dengeleri de sarsılacaktır. Bu yüzden özellikle toplumun ileri gelenleri, hakikate en sert direnci gösterir. Çünkü onların bağımlılığı yalnızca inanca değil; **konfora, güce ve alışılmış düzene** yöneliktir. Hakikat, alışılmış olana dokunduğu anda düşman ilan edilir. Bu refleks, yalnızca geçmiş toplumlara ait değil-

dir. Aynı bağımlılık, bugün farklı isimler ve kutsamalar altında varlığını sürdürmektedir...

2. Onay Görmeye Bağımlılık

Birçok insan, düşündüğünü değil; alkışlanacak olanı söyler. Beğenilme, kabul görme, dışlanmama arzusu; insanı içten içe yöneten güçlü bir bağımlılıktır. Bu bağımlılık çağımızda, madde bağımlılığından daha yaygın ama daha az teşhis edilir hâledir. Çünkü sosyal olarak “ayıplanmaz”.

3. Faydalı Olma Hissine Bağımlılık

Bazı insanlar kendilerini yalnızca “gerekli” olduklarını hissettiklerinde değerli sayarlar. Bu da bir bağımlılıktır. Sürekli üretmezse, koşturamazsa, yetiştirilmezse değersiz olduğunu sanan insan, görünürde çalışkan ama iç dünyasında esirdir. Bu bağımlılık erdemli görünür; ama ölçsüz olduğunda tükenmişliğe sürükler.

VIII. Bağımlılıkları Yok Etme Gayreti Neden Yanlıştır?

Buraya kadar sayılan örnekler şunu gösterir: Sorun bağımlılıkların varlığı değil, **ölçsüzlükleri ve yönsüzlükleridir**. İnsan, bağımlılıklarını tamamen silmeye çalıştığında, onları ıslah etmek yerine ya bastırır ya da inkâr eder. Bastırılan şey ise daha sonra çarpık biçimde geri döner. Bu yüzden İslam ahlâkı, “bağımlılıksız insan” inşa etmeyi değil; **doğru yere bağlanan insan** yetiştirmeyi hedefler.

IX. Tefekkür: İnsan Neyle Ayakta Kalır?

Aile, merhamet, sadakat, adalet arzusu, tanınma isteği... Bunların hepsi birer bağdır. İnsan bu bağlarla yaşar.

Mesele şudur: Bu bağlar insanı **Allah'a doğru mu taşıyor**, yoksa insanı kendi hevâ(s)ına mı kul ediyor?

Kaçılması gereken bağımlılık, fitrata ait olanlar değil; fitratı rayından çıkaranlardır.

Ve belki de en sahici cümle şudur: **İnsan, doğru bağımlılıklar sayesinde ayakta kalır.**

X. Kaçınıldığını Sandığımız Şeyler: Fark Edilmeyen Bağımlılıklar

İnsan çoğu zaman bağımlı olduğunu kabul etmediği şeyler tarafından yönetilir. Çünkü bu bağlar “ayıp” sayılmaz, hatta kimi zaman alkışlanır.

1. Bilgiye Bağımlılık: Bilmenin Sarhoşluğu

Bilgi, ilk bakışta özgürleştiricidir. Cehaletten kurtaran bir nimettir. Fakat bilgiyle kurulan ilişki, zamanla bir bağımlılığa dönüşebilir. İnsan bildiklerini sorgulamadığı hâlde savunmaya başladığında, bilgi hakikatin aracı olmaktan çıkar; **kimlik zırhına** dönüşür. Bu noktada insan, hakikate değil, **bildiğini korumaya** bağımlı hâle gelir. Yeni bir bilgi duyduğunda sevinmez, tedirgin olur. İkna olmaktan çok,

eski bildiğiyle galip gelmek ister.

Bilgiye bağımlılık; cehaletten daha sinsi bir tutsaklık olabilir. Çünkü insan artık yanılabilceğini düşünmez...

2. Geçmişe Bağımlılık: Hatıranın Zinciri

İnsan geçmişini sıfırlayamaz; buna bağımlıdır. Fakat bazı insanlar geçmişteki olaylara yalnızca hatıra, tecrübe ve ibret olarak değil, **sabit kimlik** olarak tutunur. Yaşadığı acılar, uğradığı haksızlıklar...

3. Mağduriyet Kimliğine Bağımlılık

Mağdur kimliğinde kalmak bazen bilinçli ya da bilinçsiz bir tercihe dönüşür. İnsan, sürekli kendisine haksızlık yapıldığını düşünerek yaşadığında; eleştiriden muaf, sorumluluktan azade bir konuma yerleşir. Bu tür bağımlılıkta insan: “Hakikatin ne olduğu”na değil, **haklılık hissini korumaya** bağımlıdır...

XI. Duygulara Bağımlılık: Akıldan Önce Hissetmek

İnsan sadece aklıyla yaşayan bir varlık değildir. Sevinir, üzülür, bağlanır, kırılır. Ancak çağımızda duygular, aklın önüne geçmiştir. “Böyle hissediyorum” cümlesi, çoğu zaman “böyle olduğu için” anlamında kullanılır...

XII. İyiliğe Bile Bağımlı Olmak Mümkün müdür?

Bu soru ilk anda rahatsız eder. İyilik nasıl bağımlılık olur? Oysa insan bazen iyiliği bile **kendisi için** yapar. Takdir görmek, faydalı hissetmek, “iyi insan” diye anılmak... Bunlar kötü şeyler değildir ama Allah'ın rızası ve iyilik yapıp faydalı olma gayesinden sarsarsa (riyakârlık) problem olur...

XIII. Son Tefekkür: İnsan Neye Bağlanarak Özgürleşir?

İnsan bağlanmadan yaşayamaz. Bu bir zayıflık değil, yaratılış gerçeğidir. Mesele, bağlanmak değil; **neyi merkeze alarak bağlandığımızdır**. Çünkü insan, bağlandığı şey kadar şekillenir.

Bağımlılık, akli susturuyor, iradeyi felç ediyor ve insanı kendisine yabancılaştırıyor; orada özgürlük değil, esaret vardır. Ama bağlandığı şey insanı riyasız, kibirsiz, daha adil, daha merhametli ve daha sorumlu kılıyorsa; o bağ kaçılması gereken değil, korunması gereken bir bağdır. İnsan, yanlış bağımlılıklardan kurtuldukça **kısmen** özgürleşir. Allah'a kulluğunu kabul edip doğru bağımlılıklarını yerli yerine koydukça **tamamen** özgürleşir.

Çünkü özgürlük, bağımsızlık değil; **hakikate bağlanabilme cesaretidir**.

Ve insan, en sahici özgürlüğü ancak hakikate bağımlılıkta bulur. Ve'l-hamdu lillahi Rabbi'l âlemin.

İnabe Allaha tam bağılılık

Allaha bağılılık konusunda insanın yaratılışında denge unsuru olarak var olan akıl önemli bir yere sahiptir. Yaratılıştaki adalet duygusunun varlığı fitri tercihleri ön plana çıkaran insanda Akıl kurgusunun sağlam temeller üzerine oturtulmasını sağlar.

İnsanın varlık sebebi kulluk olunca bunun ölçüsünün ne kadar olması gerektiği konusunda yaratan Rabbin ölçeklendirmesi temel kabul edilmelidir. Kulluğun vazgeçilmezleri diyebileceğimiz emirlerin yerine getirilmesi ve yasaklardan uzak durulması hassasiyetle icra edilmeli ve bu konuda hayat standartlarının olumsuz etkilenmemesi şartıyla ibadet ve taatlara devam edilmelidir. Fakat düşünce olarak zorunlu şartları aşmadan, abartıyla yaklaşım ve duygusal anlamda davranışların özenle ve kemiyet itibarıyla zorunlu ölçülerin üzerinde bir şekilde yerine getirilmesi Allah'ın övgüsüne mazhar olmuştur.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ

Hud 75 - Çünkü İbrahim, çok yumuşak huylu ve çok yufka yürekli (yanık kalbli) idi.

تَبَصَّرَةً وَذَكَرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

Kaf 8 - Bunlar, Allah'a yönelen her kula gönül gözünü açmak ve ona ibret vermek içindir.

Hiz. İbrahim'in örnek olarak verilmesi ilginçtir. Bağılılıkta zirve davranışlar onun tanınması için Allah tarafından örnek verilmiştir. Bir insana bağılılığın, bağımlılığın hangi konularda nereye kadar olabileceği, bizzat Allah için yaşadıklarıyla örnekletirilmiştir.

Öncelikle evladı yokken Allahtan dilediği evladını kendi verdiği söz itibarıyla Allaha kurban etme teşebbüsünü kuşkusuz biçimde yerine getirmiştir.

Bakıldığında ömrünün sonunda sahip olduğu evladını sadece verdiği bir söz üzerine kurban etme mecburiyeti doğmuştur. Konu ile alakalı saffat (102-107) suresinde geçen ayetlerde baba ve oğulun katıksız bir bağılılık gösterdiği ve bağımlılık derecesinde bir imana sahip oldukları görülmektedir.

Ayeti kerimelerde Allaha katıksız teslimiyet övgü ile bahsedilmiş davranış modelidir. Dolayısıyla kulluğu olumsuz etkileyecek davranışların bağımlılık halinde icra edilmesi nasıl yerilmiş bir anlayışsa, aksi şekilde kulluğun güzelleştirilmesi adına bağımlılık derecesinde amellerin icrası Allah tarafından övgüye mazhar olmuştur.

İşin aslına bakılırsa Allaha adanan şey insana tekabül edecek bir yaklaşım olmamalıydı. Fakat başlangıçtaki ifadenin bağlayıcılığı, sorgusuz anlamda teslim olan iki kulun örnek bağımlılık-bağılılığını ortaya çıkarmıştır.

Bununla beraber Hiz. İbrahim'in hanımını ve oğlunu kuş uçmaz kervan geçmez bir yere Allaha bağılılığı sonucu bırakıp gitmesi de yine bağımlılık derecesini göstermektedir.

İbrahim suresi 37. Ayet de Allah'ın yüklemiş olduğu misyon gereği hanımı Hacer'i ve oğlu İsmail'i Allah'ın tecelli ettireceği temel bir amaç uğruna nasıl bir bağılılık ve teslimiyetle insani anlamda tek başlarına bırakıp gittiği anlatılmaktadır. Buradaki teslimiyet bağımlılık derecesinde bir yaklaşımdır. Bugünkü şartlar ya da o günkü şartlar fark etmez, bir peygamberin hayatı olarak değil de bir insanın hayatında böyle bir şey yaptığı başkalarına anlatılsaydı, asla kabul edilebilecek bir eylem olarak hoş görülmezdi. Nasıl ki olumsuz anlamda bağımlı olanların yaptıkları normal karşılanmıyorsa bu davranışta normal karşılanmaz, İbrahim as in aklı sorgulardı. (Allah'ın selamı onun üzerine olsun)

Allaha bağılılık konusunda insanın yaratılışında denge unsuru olarak var olan akıl önemli bir yere sahiptir. Yaratılıştaki adalet duygusunun varlığı fitri tercihleri ön plana çıkaran insanda Akıl kurgusunun sağlam temeller üzerine oturtulmasını sağlar.

Fitri gerçeklik nedir? İnsanın Allah düşüncesi ile ilgili aklını doğru bir bilgi temeline oturtması demektir. Düşüncesinde Allah'ı doğru yerde konumlandıran bir insan, akıl terazisinin sağlıklı çalışmasını elde etmiş olur. Akıl terazisinin doğru çalışması, yaşamsal eylemlerin adalet terazisine uygunluğunu kontrol altında tutmak anlamına da gelir ki bu, hayati davranışlarda aşırılıkların oluşmasına engel olur.

Genel anlamda olumsuz bağımlılıklar içki kumar, telefon ve uzantılarına aşırı bağlanmalar hep akıl terazisinin yanlış bilgi temelli yapılandırılmasından kaynaklanır. Sonuç olarak da gerçekte Allaha bağlanmanın önünde sathi engeller oluşturur.

İnsanı sıratı müstakimden uzaklaştıran bütün bağımlılıklar, amip gibi bölünerek çoğalma yapısındadır. İşin aslına bakarsak fitri olmayan bağımlılıkların insan fizyolojisine ve ruhuna aykırılığı sebebiyle ortaya çıkardığı yapay zevkler asla insanı gerçek anlamda mutlu edici değildir. Yukarıdaki ayetlerde zikredilen Allaha gönülden bağlanma anlamında kullanılan inabe kelimesinden insanın gerçek mutluluğunu anlayabiliriz. Çünkü insan fitratında var olan Allah'ı bir ve ortaksız tanıma özelliği sebebiyle bir olan Allaha yakarırken gönülden ve sıcak bir hissiyatla bağlanma hissi yaşar. Bu bağılılık gerçekçi bir bağımlılıktır kulu ziyadesiyle mutlu eder. İnsan Allah'ın dışındaki hiçbir varlığa gönlünden gerçekçi anlamda

bir ısınganlık hissedemez. Bunun gerçek sebebi ruhu yaratanın Allah olması hakikatidir.

İlah kelimesinin anlamlarından birisi kendisine gerçek anlamda yakınlık duyularak yakarılan demektir. Genel anlamda bütün ilahlar için böyle bir duygu olmasına rağmen eliflam ile ilah kelimesinin marifeleşmiş olduğu düşünülen Allah lafzı gerçek ilah olan rabbimize isim olmuş ve söylediğimiz anlamda yakarıшта, gerçek kalbi yakınlığın varlığında tecellisinin mümkünlüğü görülmüştür.

Teşbihte hata olmasın, anasından yeni doğmuş ve ağlayan bir bebeğin anasının göğsüne başını koyduğunda rahimdeyken işittiği kalbin ritmini işitmesi sonucu, ağlamayı kesmesi bunun benzeri bir olaydır. İnsan ruhu Allah ile yakınlık hissettiği kadar bahtiyar olur.

Dünya hayatında imtihan gerçeğinin tecellisi olarak bazı gerçeklerin perdelenmiş olması onları görececek basirete erememiş imansız insanlar için söz konusudur. Kur'an'ın basiret olduğu bizzat Kur'an tarafından ifade edilmiştir. (En'am 104, A'raf 203) dolayısıyla Kur'an'a inanan ve onunla hayatını bezeyen mü'min kazandığı Kur'an'ı bakış açısıyla olayları doğru değerlendirme aklına sahip olur.

Aşağıdaki ayetlerde ortaya konan Allaha bağlılık- bağımlılık kimler tarafından doğru biçimde gerçekleştirilir gözler önüne serilmektedir.

هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ
مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ

Kaf 32-33 - Onlara denir ki: "İşte size vaad edilen bu cennet, Allah'a yönelen, O'nun emirlerine riayet eden, görmediği halde Rahman olan Allah'tan korkan ve O'na yönelen bir kalple gelenlere mahsustur.

Ayeti kerime mükafat aşamasından yola çıkarak, mükafata liyakatin gerekçesi olarak inabe halini göstermektedir. Allaha tam olarak bağlanmak mükafatın hakediş sebeplerindendir.

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَاهُمْ
مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ

Rum 33 - Bununla beraber insanlara bir keder dokunduğu zaman her şeyden geçerek Rablerine yalvarır, dua ederler; sonra tarafından bir rahmet tattırırverdiği zaman da bakarsın onlardan bir kısmı tutar, O Rablerine ortak koşarlar.

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا حَوَّلَهُ
نِعْمَةً مِنْهُ نِسِيًّا مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا
لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ
النَّارِ

Zümer 8 - İnsana bir sıkıntı dokunduğu zaman bütün gönlünü vererek Rabbine dua eder. Sonra kendisine tarafından bir nimet lütfettiği zaman da önceden O'na dua ettiği hali unuttur da yolundan sapıtmak için Allah'a ortaklar koştur başlar. Ey Muhammed! De ki: "Küfrünle biraz zevk et, çünkü sen, o ateşliklerdensin."

Rum suresindeki ve zümer suresindeki bu ayetler insanın başının darda kalması halinde gerçek kodlarına dönerek katıksız bir şekilde Allah'a bağımlı kaldığının ifadesidir. İnsanın kendini güvende zannettiği zamanlarda Allaha teslimiyeti terk edişinin de imansızlıktan kaynaklandığı gözler önüne serilmektedir.

Ezcümle insanın gerçekte bağlanması ve bu bağlılığın bağımlılık derecesinde olması arzulanan sadece Allaha mahsus olanıdır. Çünkü bu bağımlılık ilkelidir temel amaca hizmet eder. İnsanı insan yapar, bu bağımlılıktaki aşırılık insanı mecnun etse bile insanı asla zararlı hale getirmez. Allah yolunda kendinden geçmişlere insanların bakışları dahi olumsuz manada bağımlılık sahibi olarak hem kendine hem de başkalarına zarar verenlerle asla bir görülmez, halleri olumsuzluk hali olarak anlatılmaz. Hatta bazan Allah adına kendinden geçenlerin halleri gıpta edilecek nitelikte anlatımlara vesile olur.

Allaha bağlanmayı becerebilenlere selam olsun.

Bağımlılık mı, Bağlılık mı?

Çağın ağlarından ve bağlarından kendini kurtaramama durumu. Kullandığını zannettiğin madde, eşya ya da herhangi bir varlığın kullanım materyali hâline dönüşmek, sefaleti saadet neşvesiyle yudumlamak, tiryaki namıyla arzı endam eylemek vs... İllaki doğrudan olumsuz bir kişi ya da nesne olmayabilir bu ama kendimizi kurtaramadığımız şey, kendinden öte bir değer görüyorsa durup bir düşünmek lazım. Bağlılık, bağımlılık hâline büründü ve iraden etkisiz durumda ise mağlup olmuşsun demektir. İlki irade ister, ikincisi isteme hissini dahi elinden almıştır.

Hayat, alışkanlıklarımız üzerine kuruludur, desek abartmış olmayız. İnsanın kısa süre de olsa edindiği alışkanlıklar hayatını değiştiren daha doğrusu bir konumda durağanlaştıran, farkında olmadan esaret zincirlerine mahkum kılan davranışlar olarak iradenin gücünü yitirdiği dönemlerde ortaya çıkar. Aciz ve muhtaç hissettiğin şey olumsuz bir kavram ise terk etmek büyük bir hırcettir. Çünkü “defi mefasid celbi menafiden evladır” ahkâmı gereği önemli ve öncelikli vazifen yapmaya alışkın olduğun her ne ise ondan uzaklaşmaktır. Derdi tanımlamak nispeten kolay, dertlenmek vazife, dertleşmek sorumluluk gereğidir. Dertle hemhâl olmak maharet, dertten kurtulmak zor.

İki elin sesinden mutlu olmak bir tarafa bir aklı kullanmak ve onu iradeye ram etmek bugünün öncelikli konusu. Niyet etmek ilk aşamadır. Modern zamanların taktığı insanları öyle olmasa da özgür olduğu hissiyle donatmaktadır. Özgür olduğunuzu zannediyorsanız ama değilseniz esarette ihtisas yapmışsınız demektir. En iyi köleden de bu beklenir zaten. İtiraz edecek kadar bile ağdan çıkılmaz durum.

Asıl özgür olanlar, kendi seçimleriyle Allah’ın seçimini mukayese etmeyen hidayet yolunun yolcularıdır. Arabaya binmiş olması nefsinin ve kalbinin direksiyonunda kendinin olduğunu unutturmaz. Yoldaki işaretlere hayranlık duyup kalmak yerine gösterilen yöne gözü açık bakar. Özü gür insan durduğu yerin farkındadır. Nereye gideceğini bilir ya da bilmediğini bilir, öğrenmek için tembelliğin bağımlılığından kurtulmak ister evvela. Köleliğin bir türü olan bağımlılık iradenin ya da aklın devreden çıkması demektir. Sorgulama ama hakikat arayışıyla sorgulama artıkça uyanma ve gerçek özgürlük yolu açılacaktır. Bu bağlamda felsefe yapmak merak anahtarını hakikat niyetiyle tüm kapılarda denemektir.

Nereye gider, ne yaparım?

Önce bağımlısı olduğun şeylerin farkında olmak sonra yön tem belirlemek ve düşmanla mücadele edecek motivasyonu sağlamak da önemlidir. Neyi, nasıl bırakıp özgür olacaksın?

Haz; bağımlılık hissini en önemli itici gücü, hazı erteleyebilmekse gerçek anlamda irade hürriyeti... Beraberinde üç atlı daha var: Hız, hırs ve hınç. İtidale hasret bu duygular haz delisinin peşinden koşanlar. Kalbinden bağlanır insan, bırak demekle gönül geçmez öyle...Bağımlılık ancak duyguya yön vermekle altından kalkılır bir şey. Duygular davranışa, davranışlar alışkanlığa dönüştüğünde otobandan önce son çıkış demektir. Hakkı ve sabrı tavsiye eden bir dostunuz yoksa sefaleti saadet zannederek gafil tarifiinden hallice bağımlı olarak anılırsınız.

Terk etmeden kavuşulmaz ve gayret önce kafada başlar, karar vermek bir adım ve kalbin atımını o karara hemdem eylemek. güçlü ve kalbi gerekçeler bulmak bu işi kolaylaştırır

İradesinin başında duran insan da bağlanır ancak körü körüne değil gönlü gönlüne... Kalbin buhranından aklın burhanına yürüyen bir usulle çift değil tek görüşle sever. Hakikate aykırılık gördüğünde bağımlılık gafleti perdelemez gözünü, gücünü yönelttiğinden alır yönetildiğini bildiği Rabb’ine râm eder.

sanıyorum. Ve insan her ne kadar anlam arayışında olsa da maddi olandan daha kolay etkileniyor. Bağımlı olduğu şeyin kendisine katkılarını ve kaybettirdiklerini yazıp somut bir hesaplama yapmalı. Sonra bırakacağı şeyin yerini doldurmalı elbette. Hayat boşluk kabul etmez. **Meşgul olmayan işgal edilir.**

İradesinin başında duran insan da bağlanır ancak körü körüne değil gönlü gönlüne... Kalbin buhranından aklın burhanına yürüyen bir usulle çift değil tek görüşle sever. Hakikate aykırılık gördüğünde bağımlılık gafleti perdelemez gözünü, gücünü yönelttiğinden alır yönetildiğini bildiği Rabb’ine râm eder. Tercihini o tarafta kullanır ki gerçek özgürlük de budur. Verdiğinden fazlasını yalnız Allah (cc) verir insana.

Tutku derecesinde bir muhabbet tutar da yerden yere vurur insanı, sefaletini saadet gösterir. Heva ve hevesin rüzgârı savurur da kendim geldim, dediğin yerin arkası uçurum olur. Yârdan ayrı kalanın düştüğü yarın derinliği yukarıdan bakınca anlaşılır vesselam.

“Aşk mıdır ki can ü dil mülkünü yağma eyleyen
Aşk mıdır sinem içre gelip de cân eyleyen

Aşk mıdır ki boynuma takip belâ zincirini
Gezdirip Mecnûn gibi âlemde rüsvâ eyleyen

Aşk mıdır ki bî-vefâ güller elinden geceler
İnledip bülbülleri tâ subh güya eyleyen

Aşk mıdır ki bu Muhibbi sînesine dağ vurup
Ahir ânın gözleri yaşını derya eyleyen”

Gözünü karartan duyguların asıl aşkla bağ kurduğu, kusurları da hatır için seven âşıkların kusursuz olana sevgisi kıymetlidir. Bir sabır ister ki muhabbetin ölçüsü o kadardır ancak.

Yeryüzünü Çepeçevre Saran “Şeytani Kirlilik”

Bugünlerde sıkça kullanılan kripto para madenciliği, sanal bahis ve buna benzer şeylerin çevreyi kirletme oranlarının ne kadar büyük olduğu konusu ise hiç gündeme gelmiyor.

Bugün dünyanın geldiği noktada yeryüzü büyük bir çöplüğe dönüşmüş durumda. Bu çöplük ister maddi olsun ister manevi her iki açıdan da büyük bir pislikten bahsediyoruz. Üstelik bu pislik artık sadece yeryüzü değil, dünya semasını çöplüğe çeviren bir zihniyetten bahsediyoruz. Durdurulamayan, engellenemeyen veya engellenmek istenmeyen şeytani bir şebekeye bahsediyoruz. Güya çevreye duyarlı olan insanlar, birçoğu doğal atık durumundaki şeylere hoplayıp zıplayıp mangalda kül bırakmazlarken. Diğer tarafta asıl büyük tehlikeye duyarsız, umarsız ve sessiz. Sadece yerküre üzerindeki kirlilik yetmedi semayı da kirllettik.

Birleşmiş milletler uyuyor, gerçi zaten var mıydı orası da ayrı bir tartışma, uluslararası ve ulusal, yerel ve sivil toplum kuruluşları da uyuyor. Milyon-

larca sanal alem kullanıcısı teknolojiye medfun olmuş teknoloji youtubularının hazırladığı videoları büyük bir şevkle izleyip altına methiyeler diyor. Ama dünya yörüngesinin ne hale geldiği kimsenin umurunda değil.

Bugünlerde sıkça kullanılan kripto para madenciliği, sanal bahis ve buna benzer şeylerin çevreyi kirletme oranlarının ne kadar büyük olduğu konusu ise hiç gündeme gelmiyor. Bitcoin benzeri sanal paraların ortaya çıkabilmesi için bu işler için kullanılan devasa bilgisayarların kullandığı enerjinin ve harcadıkları suyun ne kadar büyük olduğu konusunda kafa yoran var mı? Anlı şanlı ekonomistlerimiz bu sektörün ortaya çıkaracağı enerji krizinin ve kirliliğin boyutlarını insanlığın kaldırabileceği konusunda ne düşünüyorlar bu konularla ilgili ekonomi kanallarının-

da veya ekonomi haberlerinde tek satır görüyor musunuz? Hayır göremiyoruz. Yani maddi olarak 200 yıldır ve özellikle de son 50 yıldır dünyayı benzeri görülmemiş bir şekilde kirletmeye devam edilecek gözüküyor.

Sömürgeci ve emperyalist batı uygarlığı 20. Yüzyılda petrol, nükleer enerji ve sınırsız tüketim alışkanlıklarını vahşi kapitalizm yoluyla tüm dünyaya pompalayarak bu çarpık düzeni devam ettirdi. Görünüşte sömürgecilik ve işgal politikaları bitmişti fakat fiili işgaller bitti ancak zihni işgallerle ülkeler kontrol altına alındı.

Tarihlerinden, kültürlerinden, gelenek ve göreneklerinden koparılan insanlar batının epistemik yani zihni köleleri haline getirildiler. Bu oyunun en korkunç uygulandığı coğrafyalar ise başta Türkiye olmak üzere İslam coğ-

Evet, sıradan insanların meydana getirdiği çöplerden oluşan pislik birkaç saat içinde temizlenir ve geriye bir şey kalmaz.

Peki çocuklarımıza bırakacağımız diğer farklı şekillerdeki manevi pislikler. Bu pislikler dünyaya yayılmaya devam ettiği takdirde dünyanın hali nice olur acaba?

rafyasındaki sahte devletçiklerde oldu. Osmanlıyı ve hilafet düzenini yıkan İngilizler 1945'e kadar kurdukları sahte düzenle dünyaya kan kusturdular. Ardından bu görevi batı adına Amerika devraldı. Amerikan yaşam tarzı diye yutturulan ve sadece sınırsız ve sorumsuz tüketime dayalı Amerikan yaşam tarzı için dünya kaynakları elbette yetmezdi ve yetmedi de. Bugün 8 milyar insandan 1 milyarı öylesine korkunç bir tüketim içinde ki, bu 1 milyar insanın israf ettikleri ile 7 milyar insan değil en az 15 milyar insan hem doyar hem de hayatını devam ettirir. Türlü türlü pis oyunlarla ülkelerin doğal kaynaklarına çöktüler ve hala bu pis oyunu devam ettiriyorlar. Kısaca batı uygarlığı bu kirli, pis ve kanlı oyununu hala oynamaya devam ediyor ve maaşef kafasına bir balyoz inmeden de vazgeçmeyecek gibi. Bu balyozu ne zaman yiyecek bilinmez ama vaktin yaklaştığı da kesin gözüküyor.

Evet, sıradan insanların meydana getirdiği çöplerden oluşan pislik birkaç saat içinde temizlenir ve geriye bir şey kalmaz. Peki çocuklarımıza bırakacağımız diğer farklı şekillerdeki manevi pislikler. Bu pislikler dünyaya yayılmaya devam ettiği takdirde dünyanın hali nice olur acaba? Bunun üzerinde kafa yoran kaç kişi vardır bilemiyorum. Dünya hem maddi hem de manevi bir kışkacın içine alınmış durumda. Yeşil enerji denen şeylerin ne kadar yeşil olduğunu da zamanla göreceğiz. Devasa güneş enerjisi santralleri ve rüzgar enerjisi için kurulan trübünlerin yarın işleri bitince nasıl bir kirlilik oluşturaacağı üzerinde kafa yoran var mıdır sizce. Yüzde yüz eminim yoktur. O milyonlarca güneş enerjisi paneli 20 yıl sonra işi bitince nasıl saklanacak acaba. Bu atıkların nükleer atıktan daha tehlikeli olacağı ile ilgili araştırmalar niye görmezden geliniyor. Güneş temiz enerji öyle mi. Çok safız çok saf. Ve bugünlerde adamlar bütün dünya ile sanki dalga geçer gibi harıl harıl onbinlerce uyduyu atmaya devam ediyorlar. Evet evet birkaç tane değil onbinlerce uyduyu atıyorlar. Gerekçe basit daha hızlı internet, nesnelerin internetine, trans hümanizme dolu dizgin varabilmek. Hedef 2045'deki dijital dünya dönüşümünü tamamen

gerçekleştirmek. Yarı insan yarı yapay zekaya sahip canlılar haline getirmek insanlığı.

Dünyanın her tarafını kaplayan kirliliğe rağmen, bu ortamda bile NASA ortak hareket ettiği şirket ve Elon Musk gibi Bill Gates gibi adamlarıyla birlikte olanları falan umursamadan dünya semasını uydularla kirlileme peşinde.

Dünyanın geri kalan namuslu ve şerefli insanları olarak bir gün mutlaka gelecek hesaplaşma için şimdiden tüm insanlığı ayağa kaldıracak eylemleri söylemleri hazırlamamız gerekiyor. Çünkü karşımızdaki insani bir akıl değil tam anlamıyla şeytani bir akıl var ve ona göre hazırlanmak gerekiyor. Yani topyekün bir mücadele için savaş atları hazırlamanın zamanı geldi de geçiyor bile. Önce zihin olarak bilgilenmek şu teknoloji köleliğimizden en azından zihnen kurtulmak gerekiyor.

Önümüzde büyük bir imtihan alanı olarak Gazze duruyor. Gazze'nin izzetli ve şerefli insanları zulme ve haksızlığa karşı nasıl dik durulur gösterdiler. Tüm yıkım ve yok etme çabalarına rağmen ayakta kalmaya, tüm yalnızlıklarına tek başlarına mücadele etmeye devam ettiler. İşte tıpkı Gazze'nin izzetli insanları gibi, önümüzdeki zamanlarda Müslümanlar hatta tüm dünya, tüm insanlık benzeri görülmemiş bir imtihandan geçecek. Ya Allah'a dayanıp gerekeni yapacağız. Dünyaya rehberlik

edeceğiz. Nasıl yegane rehberimiz, önderimiz Efendimiz aleyhisselatü ves-salam dünyayı bundan 1400 yıl önce büyük bir cahiliye çukuruna yuvarlanmaktan kurtardıysa bizde aynısına talip olacağız ve Allah'ın izniyle başa-racağız. Ya da batının şeytani uygarlığının hazırladığı şeytani planlara tabi olup bu sefer gerçekten kaybedenlerden olacağız.

İnsanlık gerçek bir yok olmanın eşiğinde. Bu yok oluştan insanlığı çıkaracak, çıkış yolu gösterecek kimseler tıpkı Gazzeli Müslümanlar gibi yeryüzünün diğer Müslümanları olacaktır. Tabii bu sorumluluğumuzun farkına varıp bu sorumluluğu sırtlanırsak. Şu anda dünya üzerinde bu şeytani akla karşı koyabilecek hiçbir güç bulunmuyor. Ne Çin, ne Japonya, ne Budistler, ne Hindular, ne de Vatikan bu şeytani oyuna karşı koyacak ne durumda ne de böyle bir zihniyete sahip. Zaten bu sayılanların hemen çoğu bu şeytani oyunun içinde kaybolmuş durumdadır. Bütün bu sayılan güçler bir şekilde batının bu şeytani yüzüyle ortak hareket ediyor. İşte önümüzde büyük bir fırsat duruyor. Ya kısır çekişmelerle aramızdaki çok önemli büyük tartışmalarımıza devam edip bu tartışmalar içinde yok olup gideceğiz. Ya da insanlığa yol gösterip 1500 yıl sonra tıpkı Efendiler Efendisi gibi yeniden kurtuluşuna vesile olacağız.

Hakikat Ben'de

Allah için “nedir” sorusunun sorulmasının caiz olmadığı konusunda dilciler ve Kelamcıların önemli bir kısmı hemfikirdir. Çünkü Arap dili nedir, sorusunu “şey” yani “akılsızlar” için sorar. Allah için caiz görülen soru: Kim, sorusudur.

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا
فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

BEN ALLAH'IM; BENDEN BAŞKA İLAH YOK! Taha suresi 14. Ayet.

Ayetin siyak ve sibakından olayın geçtiği yer, muhatap ve içeriğine dair bir fikir sahibi olabiliyoruz. Çölün ortasında bir çalidan gözleri kamaştıran ışıkla beraber bir ses: Ben Allah'ım!

Allah nedir veya kimdir, gibi bir sorunun cevabı müphem de olsa ayetin içinde var: Ben, kendisinden başka ilah olmayanım. Müphemlik, soru sormaya mahal bırakmadır. Nitekim peki ama ilah nedir, diye bir başka soru sormamızı zorunlu kılıyor.

Hz. Musa İsrail oğullarındandı ve İbranice konuşuyordu; belki de böyle bir soru sorma ihtiyacı duymadı ya da şaşkınlığından sormaya mecali yoktu. Tevrat'ta hikâye daha açık ifadelerle anlatılır ama müphemlik daha da daralır: “Ben babanın İlahıyım; İbrahim'in İlahı, İshak'ın İlahı ve Yakup'un İlahıyım.”

Belli ki Musa Nebi, sen kimsin sorusunu, nezaketinden, halkım sorarsa ben ne cevap vereceğim, şeklinde soruyor. Cevap tam da burada anlamın müphemliğini daha da daraltıyor: Eh-yeh asher eh-yeh/ Ben Benim. Bu ifadeyi daha anlaşılır kılmak için “Ben Var Olanım” şeklinde tercüme etmiş Tevrat müfessirleri.

Allah için “nedir” sorusunun sorulmasının caiz olmadığı konusunda dilciler ve Kelamcıların önemli bir kısmı hemfikirdir. Çünkü Arap dili nedir, sorusunu “şey” yani “akılsızlar” için sorar. Allah için caiz görülen soru: Kim, sorusudur.

Kimsin, sorusuna Musa'nın diliyle verilen cevap Ben Benim/ Ben, Ben olanım. Hz. Muhammed aynı soruyu sormuş gibi varsaydığımızda Arapça cevap Enellah/ Ben Allah'ım, olmuş. 6. Yüzyıl Arap zihninde Allah tam olarak ne anlama geliyordu; bu bir başka yazı konusu. Benim takıldığım kelime ise ان یا BEN.

Ben kelimesi dil bilgisi açısından zamirdir; ismin yerine kullanılan kelime; gizlemek, içte tutmak, kalpte saklı tutmak, içsel bilinç gibi anlamlara gelir. İsmi içinde, zımında saklayan manaya işaret eder.

BEN zamirinin olmazsa olmazı SEN zamiridir. Kur'an'ın mesani dilinde ikisi- ben ve sen- birbiri için hayati önemdeler; Ben olmadan Sen, Sen olmadan Ben olmaz. Bu yaklaşım, Güney Afrika'da UBUNTU adıyla bir felsefeye de zemin olmuştur: “Ubuntu, insanı başkalarıyla birlikte var olan bir varlık olarak gören, merhamet ve dayanışmayı merkeze alan Afrika kökenli bir felsefedir.” I am because you are/ Ben, Sen olduğun için varım. “I relate, therefore I am/ ilişki kuruyorum, öyleyse varım” Ben varsam Sen de varsın; Sen varsan Ben de varım. Sen ve Ben'in varlığı ise Sen ile Ben arasında kurulan ilişkiyle orantılı. Ben ve Sen yer değiştirdiğinde ikisi de Ben oluyor veya Sen.

Ben nedir veya Ben felsefesi neye tekabül eder, ya da Ben'in hikmetine dair ne biliyoruz?

Allah “Ben” derken maksadı ne ola? “Ben Allah'ım; kendisinden başka ilah olmayan! O halde bana kulluk et ve bana ihtarım için salatı ikame et” Bu ifadeleri daha iyi anlamak için insani bir dille tercüme edebilir miyiz? Mesela şöyle bir şey mi: Ben kendisinden başka itaat edilmeyen generalim; o halde bundan sonra bana tabi ol ve sadece benim emirlerime uy! Veya Ben ikincisi olmayan tek sultanım; bana tabi ol ve hizmet et!

Ben neyi ihtiva eder, Ben bir kimlik midir? Ben'in bir felsefesi var mıdır?

Ben zamirdir, demiştik. Zamir isme dair bütün bilgi ve nitelikleri içinde barındırır. İsme ait efradı cami, ağyarı mani ne varSA hepsini kendinde cem eder. Bu manasıyla Ben aynı zamanda diğer bütün Benlerden bağımsız ve özgün bir biricikliği de ifade eder. Her Ben kendine hastır ve biriciktir. Başka Benlerle benzerlikleri onu bu özgünlüğünden ve bağımsızlığından kopar-

maz.

Öyleyse Ben Allah'ım, ifadesi en temelde bütün boyutlarıyla Tevhid ilkesini de dikte etmiş olmuyor mu? Ben El İlah olanım; o halde İlah olarak her neyi takdis ediyorsanız bilin ki o sahtedir, yok hükmündedir, manasına bizi götürür mü, elbette!

Ben bir kimlik ibrazı ise Allah'ın kimliğine dair bir şey söyleyebilir miyiz? Elbette; kendine güvenen için iyi bir kitap çalışması olabilir!

وَأَنَا أَحْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى

Ben Seni seçtim; öyleyse sana vahyedilene iyi dinle! Ben, Sen'i seçtiğine göre Ben ile Sen interaktif bir ilişki içerisinde. Yoksa tek taraflı bir seçim mi! Neyse! Meselemiz o değil; Ben ve Sen muhataplık düzeyinde bir ilişki biçimine tabiler ve yaşamda tek gerçek ilişki biçimi budur. Ben gerçektir, Sen de gerçektir; O halde Ben ve Sen ilişkisi iki gerçekten çıkan bir başka gerçektir. Bu ne anlama geliyor? Bu O- üçüncü tekil şahız- zamirinin yaşamda bir gerçekliğinin olmadığı anlamına geliyor. Öyleyse beşeri ilişkilerini O üzerinden değil Ben ve Sen üzerinde kurmak lazım gelir.

Bu gerçeklik bizi bir başka gerçeğe daha götürür: Ben'i yani kimliği oluşmamış biri “kişi” olma özelliğini kazanmamıştır. Kişiyi, “Adam” olarak da düşünebiliriz. Adam Ben sahibi insandır; bir kimliği vardır ve bu kimlik sadece kendisine hastır, biriciktir.

Bunu nasıl anlayacağız? Özgünlük her alanda ve her konudadır. Esası üretkenliktir. Ürettiyorsan ve ürettiğin kendinden ise bir Ben'in var demektir ve işte o zaman bir Sen'in de mutlaka olur.

Ben ve Sen olduğunda zorunlu olarak üçüncü bir kişiliğe daha ulaşırız ki buna da Biz denir. Ben halkası ile Sen halkasının birleşmesinden doğan zincir gibi. Her halka kendinedir, biriciktir; halkalandıklarında ise zincir.

Nil'in Gözyaşları Ve Afrika'nın Kırılan Kalbi

Ali Dinar'ın Emanetinden 2026 Ufkuna Sudan Meselesi

NİL AĞLARKEN

DÜNYA BAKIYOR

*Sudan'da kanla yazılan vekâlet sa-
vaşı ve Afrika'nın unutturulan medeni-
yet hafızası*

**Giriş: Afrika Bir Coğrafya Değil,
Bir Vicdan Alanıdır**

Afrika, modern dünyanın çoğu za-
man “geri kalmışlık”, “kriz” ve “yardım”
kavramlarıyla tanımladığı sıradan bir
kara parçası değildir. Afrika, insanlığın
ahlaki bilançosunun tutulduğu büyük
bir vicdan alanıdır. Kuzeyde Sahra'nın
kavurucu sessizliği ile güneyin tropi-
kal bereketi arasında uzanan Sudan ise
bu vicdan coğrafyasının tam kalbinde
yer alır. Nil'in iki kolunun vuslata er-
diği bu topraklar, yalnızca suyun değil;
tarihin, inancın ve medeniyetin de bir-
leştirdiği kadim bir kavşaktır.

Bugün Sudan'da yaşananlar, bir iç
savaş ya da basit bir iktidar mücadelesi
olarak okunamaz. Bu kriz, modern
dünyanın “medeniyet”, “demokrasi” ve
“istikrar” söylemleri altında yürüttüğü
uzun soluklu bir **medeniyet tasfiye
sürecinin** en sert ve en kanlı safha-
sıdır. Hartum sokaklarında patlayan
silahlar, yüz yıllık bir hesaplaşmanın
gecikmiş yankılarıdır.

**I. Tarihin Damarları: İlim, Tica-
ret ve Hac Hattı**

Sömürgecilik öncesi Afrika, Batı
literatürünün iddia ettiği gibi kopuk,
dağınık ve ilkel kabilelerden ibaret
değildi. Aksine, doğudan batıya, ku-
zeyden güneye uzanan güçlü bir **ilim,
ticaret ve hac ağına** sahipti. Mali'nin
kadim ilim merkezi Timbuktu'dan
başlayan bu hat; Agadez, Abeşe ve
Darfur üzerinden Hartum'a, oradan da
Haremeyn'e uzanıyordu. Bu yol, sade-
ce malların değil; ilmin, hikmetin, du-
ası kabul olmuş insanların ve ümmet
bilincinin taşındığı bir medeniyet da-
marıydı.

Darfur Sultanı Ali Dinar, işte bu
hattın doğu bekçisi, bu büyük medeni-
yet yürüyüşünün muhafızıydı. Osman-
lı Devleti'ne ve Halife'ye olan sadakati,
basit bir siyasi bağlılık değil; Hicaz
yolunun güvenliğini sağlama, ümmet
bütünlüğünü muhafaza etme iradesi-
nin bir tezahürüydü. Ali Dinar'ın Mek-
ke'ye gönderdiği örtü, sembolik bir
armağan değil; Afrika'nın kalbinden

yükselen bir medeniyet iddiasıydı.

Bugün Sudan'da akan kan, bu hat-
tın kesilmesinin sonucudur. Çünkü bu
damar yaşadıkça Afrika, küresel güçler
için yalnızca sömürülecek bir coğrafya
olarak kalamazdı.

**II. Büyük Kopuş: Güney Sudan
ve Medeniyet Hafızasının Yarılması**

2011 yılında Güney Sudan'ın Su-
dan'dan ayrılması, uluslararası kamu-
oyuna “kendi kaderini tayin hakkı”
olarak sunuldu. Oysa bu süreç, klasik
sömürgeci aklın modern araçlarla yü-
rüttüğü planlı bir jeopolitik müdahale-
ydi. İngilizlerin 1922'de yürürlüğe
koyduğu **Kapalı Bölge Yasası**, Kuzey
ile Güney arasında bilinçli bir kültürel,
dini ve toplumsal set çekmiş; Güney
sistematiği biçimde Kuzey'den koparıl-
mıştı.

Ancak meselenin özü inanç farklılı-
ğı değil, **enerji ve güç dengesi**ydi. Su-
dan petrol rezervlerinin yaklaşık %75'i
Güney topraklarında bulunuyordu. Bu
kaynağın İslam dünyasıyla irtibatlı,
bağımsız bir devletin elinde kalması
Batı ve İsrail açısından stratejik bir risk
olarak görülüyordu. Nitekim Güney
Sudan bağımsız olur olmaz, İsrail'in
Afrika'daki operasyonel uzantıların-
dan birine dönüştü.

Bu sürecin ardından Sudan, petrol
gelirlerinin büyük bölümünü kaybetti;
ekonomik ve siyasi olarak derin bir kı-
rılmaya sürüklendi. Devlet kapasitesi
zayıfladı, toplumsal fay hatları derin-
leşti.

**Bu bir ayrılık değil, Afrika'nın
kalbinde açılmış derin bir kopuştu.**

**III. Vekâlet Savaşı Sahası Olarak
Sudan**

Bugün Sudan, küresel ve bölgesel
güçlerin doğrudan çatışmadan kaçına-
rak, yerel aktörler üzerinden yürüttü-
ğü çok katmanlı bir vekâlet savaşının
merkezindedir.

İsrail, Güney Sudan üzerinden Nil
Havzası'na yerleşerek Mısır'ı güneyden
kuşatmayı, Kızıldeniz'in batı yakasın-
da stratejik derinlik kazanmayı hedef-
lemektedir.

Birleşik Arap Emirlikleri, aske-
ri yayılmadan ziyade limanlar, ticaret
yolları ve lojistik ağlar üzerinden bir
Kızıldeniz hâkimiyeti kurma arzusun-
dadır. Aynı zamanda bölgedeki İslami
hareketlerin tasfiyesini temel güvenlik

politikası olarak görmektedir.

Rusya, Wagner grubu aracılığıyla
Darfur'daki altın madenlerini kontrol
etmekte; Sudan'ı hem ekonomik hem
askeri bir kaldıraç olarak kullanmak-
tadır.

ABD ve İngiltere ise Sudan'ı doğ-
rudan yönetmekten çok, Çin ve Rus-
ya'nın bölgedeki nüfuzunu sınırlama-
ya odaklanmaktadır. Ancak dayatılan
plansız “geçiş” süreçleri, devletin zaten
zayıflamış yapısını tamamen çökerte-
cek bir etki üretmiştir.

**IV. 2026 Ufkunda Türkiye: Tarih-
sel Sorumluluk ve Stratejik Akıl**

Bu tablo içinde Sudan için en hayati
soru şudur: Bir çıkış yolu var mıdır?

Tarihsel hafıza, coğrafi süreklilik ve
ahlaki meşruiyet birlikte okunduğun-
da bu sorunun cevabı nettir: **Türkiye**.

Türkiye'nin Afrika'daki varlığı sö-
mürgeci değildir; tahakküm değil, **in-
sani diplomasi** ve tarih bilinci esaslı-
dır. Sevakın Adası'nda yürütülen ihya
ve restorasyon çalışmaları, yalnızca bir
kalkınma projesi değil; Osmanlı-Afri-
ka hafızasının yeniden görünür kılın-
masıdır.

Sevakın, bir limandan ibaret de-
ğildir. O, Afrika ile Anadolu arasında
kurulmuş derin tarihsel bağın somut
hatırasıdır. Türkiye'nin burada bulun-
ması, Sudan halkına “yalnız değilsiniz”
demenin en sahici karşılığıdır.

Sonuç: Bir Medeniyet Nöbeti

Sudan'da yaşananlar uzak bir coğ-
rafiyanın trajedisi değil; İslam dünya-
sının kalbinde yaşanan bir kırılmadır.
Nil'in gözyaşları dinmedikçe, bu coğ-
rafyada ne barış ne de istikrar müm-
kün olacaktır. Ali Dinar'ın yetim kalan
sancağı bugün yalnızca Darfur'un de-
ğil, Anadolu'nun omuzlarındadır.

2026 ufkuna doğru ilerlerken tablo
açıktır: Bu mücadele toprak, altın ya
da petrol için değil; **bir medeniyetin
hayatta kalma sınavıdır**.

Afrika'nın kalbi atmaya devam ede-
cekse, bu ancak sömürgecilerin postal-
larıyla değil; kardeşlik hukuku, tarih
bilinci ve adaletle uzanan ellerle müm-
kün olacaktır.

Bir Okuma Güncesi

Olasılıksız

Geleceği görebilme yetisi kazanmak, geleceği bilmek anlamına gelse bile, ona müdahale edebilme gücünü beraberinde getirmiyor. Gelecek, sonsuz olasılıkları ve sonuçlarıyla öngörülemezliğini koruyor.

Kitap listem oldukça kabarık, bir sahafın tozlu raflarında bulabileceğiniz her türden zamansız kitaplar var. Edebiyattan sosyolojiye, bilim kurgudan psikolojiye; fantastik edebiyattan tarihe, felsefeye uzanan geniş bir yelpaze. Hangi kategoriden diğerine sıçrayayım derken, merakımı diri tutan karmaşık bir dizge oluşuyor ister istemez. Elimde matbu bulunan edebiyat eserlerini sesli olarak da dinleyebileceğim alternatiflere yöneliyorum bu yüzden. Bedenen meşgul olduğum zamanlarımda dinlediğim satırları, zaman bulduğumda hızlı bir okumaya tâbi tutup kaçırdığım nüansları yakalamaya çalışıyorum. Çift dikiş oluyor yani.

Öte yandan, ilgilendiğim alanlarda farklı okuma kanalları açmaya da çalışıyorum. Olasılıksız, bu bağlamda, Tutunamayanlar ile Oz Büyücüsü arasında bir yerde anlam veremediğim bir bağlamla duruyor zihnimde; hem popüler hem iddialı, hem “bilimkurgu olsun, üç kuruş fazla olsun” mottosuyla raflara yerleştirilmiş bir kitap.

Giriş kısmının klasik Las Vegas dekorunda, poker masası etrafında başlaması bile hevesimi kırmadı açıkçası. “Müşteri memnuniyeti” adına zihne atılmış aksiyonel bir çelme olarak mazur gördüm yazarımızı. Fakat sayfalar ilerledikçe, otuz yıldır televizyonlardan boca edilircesine üzerimize boşaltılan ucuz Hollywood aksiyon sahneleri bitmek bilmedi. Arada bir bilimsel sohbetler yapılsa da, Amerikan toplumunun tahammül sınırları gözetilerek bu kısımlar “birazdan aksiyon geliyor” fragmanları eşliğinde sunulmuş gibiydi.

Kuantumdan çift yarık deneyine, evrimsel teorilerden termodinamiğin yasalarına kadar pek çok bilimsel kavram, patlamaların ve kovalamacaların arasına özenle yerleştirilmişti. Hele ki okuyucuya hiyeroglif yazısı gibi görünen matematik formülleriyle çıta

bilinçli olarak yükseltilmişti. Kitaba adını veren olasılık problemleri ise anlatının omurgasını oluşturuyordu.

Doğrusu, bir lise öğrencisinin gözünden bakıldığında kitap oldukça ilginç, merak uyandırıcı ve sürükleyici sayılabilir. Malum, her şey merakla başlar. Müfredatın kazandıramadığı bilime ve matematiğe yönelik ilgiyi, kaçmalı kovalamalı bir romanın kazandırma ihtimali hiç de yabana atılır değil.

Ancak bilimin kendisini zaten başlı başına muazzam bir aksiyon olarak gören biri için, takdir edersiniz ki bu anlatıya katlanmak kolay olmadı. Şöyle böyle bitirdim kitabı. Buna rağmen zihnimde bıraktığı dolaylı yansımalar vardı; bunlardan biri de Kader (Amor fati) kavramıydı.

Geleceği görebilme yetisi kazanmak, geleceği bilmek anlamına gelse bile, ona müdahale edebilme gücünü beraberinde getirmiyor. Gelecek, sonsuz olasılıkları ve sonuçlarıyla öngörülemezliğini koruyor. İnsan, ne kadar hesap yaparsa yapsın, denklem dışı kalan bir değişken olarak kendisiyle yüzleşmek zorunda kalıyor.

Belki de Olasılıksız'ın asıl meselesi

bilim değil; insanın mutlak kontrol arzusunun, matematiksel kesinlik karşısında bile nasıl tökezlediği. Ne kadar formül ne kadar teori, ne kadar öngörü olursa olsun, insanın zihni hesap hatası vermeye devam ediyor. Ve belki tam da bu yüzden, geleceği bilmek değil; bilmediğimiz hâliyle ona katlanmayı öğrenmek gerekiyor.

Bu noktada mesele, geleceği bilip bilmemekten çıkıyor; bilginin mahiyetine, insanın sınırına ve kader fikrine dayanıyor. Zira İslam düşüncesinde kader, çoğu zaman yanlış anlaşıldığı gibi sabit ve donmuş bir yazgı değil; ilm-i ilahînin kuşatıcılığıdır. Allah'ın bilmesi, insanın yapmaya zorlanması anlamına gelmez. Bilgi, cebir üretmez.

İnsanın geleceğe dair hesapları ise ancak kesb alanında anlamlıdır; yani irade ile yapılan tercihler düzleminde. Fakat bu tercihler, sonuçları bakımından insan idrakinin ötesine taşar. Burada tevekkül, edilgen bir bekleyiş değil; sonucu mutlak kontrol etme vehminden vazgeçme hâlidir. Belki de insanın yanılgısı, ihtimalleri çoğaltmakta değil; o ihtimaller üzerinde mutlak hâkimiyet kurabileceğini sanmasındadır.

Bilginin arttığı yerde hayretin azalması gerekmez. Aksine, hakiki bilgi insanı hayret makamına taşır. Çünkü insan ne kadar hesaplırsa hesaplı, sonuçta karşılaştığı şey çoğu zaman kendi zihninin sınırlarıdır. Bu sınır, bir eksiklik değil; insan olmanın kendisidir. Zira kul olmak, her şeyi bilmemekle maluldür.

Belki de geleceğin öngörülemezliği bir kusur değil, rahmettir. Eğer insan bütün ihtimalleri bilseydi, gayreti buharlaşırdı. Gaybın perdesi, insanın özgür iradesini mümkün kılan zarif bir örtüdür. Bu yüzden mesele, geleceği görmek değil; görmeden yürüyelebilmektir.

MİRALDA

Bir avuç toprağım, bir parçacık et
Bir aklıselimim, bir dipsiz gaflet
Elest ile ecel arası fetret
Mahkûmuyum kördüğüm bir kaderin
Ve yolcusu gizem yüklü seferin
Bir an ellerimi eline al da
Gözlerimden oku beni miralda!

Su gibi berraktım, süt gibi ak'tım
Deli çaylar gibi çağlayıp aktım
Ardımda keşke'li izler bıraktım
Çekiştirip gömleğimi arkamdan
Züleyhalar düşmediler yakamdan
Söküldü nakışım, huzur firarda
İlmik ilmik doku beni miralda!

Gözüm Kaf dağında, aklım O'ndaydı
Gökkuşağım göz alıcı tondaydı
Hayallerim bitimsiz bir sondaydı
Bir "hû" desem dağ, taş dile gelirdi
Küheylan yoruldu, âkil delirdi
Şimdi nefsim sırnaşık bir ısrarda
Tut elimden kaybolmadan miralda!

Yetim de gözyaşı, öksüz de haldim
Açıkla üşüdüm, açla aç kaldım
Eşkıya nefsimle isyana daldım
Kiskandırır lain iblis'i halim
Sıyrılıp çıkmaya yoktur mecalim
Kaybolmadan kokuşturan esrarda
Gel bul beni mevt bulmadan miralda!

Bilmek için O'nu, bilsem kendimi
Nefsin aynasından silsem kendimi
Muhabbet ufkunda bulsam kendimi
Ses ver sesime ki kulağım seste
Âb-ı hayatım ol en son nefeste
Vuslat günü ecel ile iftarda
Son yudumla mest olmadan miralda!

Kuzum kurda âşık, yılana tutkun
Koçum haktan kaçır, yalana tutkun
Girift bir bilmece, tutulur nutkun
Yırtıldı ar esvaplarım şehvetle
Serdâr iken ayak oldum mihnetle
Yudum yudum içtiğim bir efkârda
Kördüğümüm, sen değilim miralda!

Çığ gibi altımdan kayıp gider arz
Üşüşür başıma bin türlü maraz
Dedim, kem talihim gülümse biraz
Tökezledim, at vuruldu, yay düştü,
Nasibime eyvah düştü, vâý düştü
Bakma güldüğüme, dardayım, darda
Bu gördüğün ben değilim miralda!

Gözlerimden oku beni miralda!
İlmik ilmik doku beni miralda!
Tut elimden kaybolmadan miralda!
Gel bul beni mevt bulmadan miralda!
Son yudumla mest olmadan miralda!
Kördüğümüm sen değilim miralda!
Bu gördüğün ben değilim miralda!